

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

DLA GMINY LUBACZÓW

na lata 2015 – 2018

Lubaczów 2015

Spis treści

I. WPROWADZENIE	3
I.1. Podstawa prawna opracowania	4
I.2. Uwarunkowania formalno-prawne oraz podział kompetencji w zakresie ochrony dóbr kultury (ze szczególnym uwzględnieniem <i>Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i>)	5
I.3. Zabytki i ich ochrona w dokumentach programowych gminy, ze szczególnym uwzględnieniem Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów	8
I.4. Zabytki i ich ochrona w krajowych i wojewódzkich dokumentach o charakterze pomocniczym.....	12
II. CELE PROGRAMU W ŚWIETLE USTAWY z dnia 23 lipca 2003 r. O OCHRONIE ZABYTEKÓW I OPIECE NAD ZABYTEKAMI	19
III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBU	20
III.1. Zarys historii i krajobraz kulturowy gminy Lubaczów	23
III.2. Zabytki nieruchome z wyszczególnieniem obiektów o istotnym znaczeniu dla regionu	23
III.2.1. Zabytki nieruchome objęte prawnymi formami ochrony.....	24
III.2.2. Zabytki nieruchome gminy Lubaczów ujęte w gminnej ewidencji zabytków	26
III.3. Zabytki ruchome:.....	26
III.4. Zabytki archeologiczne	27
III.5. Dziedzictwo niematerialne	29
III.6. Wykaz cmentarzy na terenie Gminy Lubaczów.....	30
III.7. Wykaz pomników przyrody wpisanych do rejestru wojewódzkiego.....	31
IV. ZADANIA.....	32
V. INSTRUMENTY WDRAŻANIA I OCENA WYNIKÓW GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI	38
VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI DLA GMINY LUBACZÓW.....	40
ZAŁĄCZNIKI	42

I. WPROWADZENIE

„Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, zabytki mają także ogromne znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”. Zacytowany fragment *Tez do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami* stanowić może kwintesencję znaczenia programów opieki nad zabytkami na każdym szczeblu – wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania gminnego, wyszczególnionych w dalszej części opracowania.

Głównym celem programu - poprzez ustalenie działań organizacyjnych, finansowych, realizacyjnych i upowszechniających świadomość potrzeby i zasady ochrony środowiska kulturowego wśród społeczeństwa gminy – **przyczynienie się do istotnej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.**

Program ma określić pewien stan idealny, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować (podpowiadać) sposoby ich realizacji.

Główną ideą programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Istotnym jest, aby poprawa ta dokonywała się przy współdziałaniu społeczności lokalnej, w różnych formach swojej życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych), zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Program opieki nad zabytkami już z samej swej definicji określonej w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2014.1446) jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji, przy czym program opracowywany jako pierwszy, na pierwsze cztery lata, wydaje się kluczowy dla dalszych programów w tym zakresie, opierając się na szerokim rozpoznaniu złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki, będące istotnym punktem odniesienia dla programów konstruowanych na następne, kilkuletnie okresy. Modyfikacja programu w przyszłości winna uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

I.1. Podstawa prawna opracowania

Niniejszy program powstał z uwzględnieniem następujących aktów prawnych:

- 1) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446);
- 2) *Ustawa z dnia 08.03.1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. z 2013 ,poz. 594 z późn. zm.);
- 3) dokumenty programowe gminy (omówione szczegółowo w punkcie I.3.):
 - *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007-2015* w opracowana przez Przemyską Agencję Rozwoju Regionalnego w 2007, przyjęta przez gminę uchwałą Rady Gminy Lubaczów nr XII/111/2007 z dnia 12 października 2007 r.
 - *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lubaczów*, przyjęte Uchwałą Rady Gminy Lubaczów Nr IV/25/98 z dnia 29 grudnia 1998 r. zmienione uchwałą Rady Gminy Lubaczów Nr XXXV/360/2013 z dnia 14 sierpnia 2013 r. /tekst jednolity/

oraz pozycje o charakterze pomocniczym:

- *Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zatwierdzone przez Ministra Kultury Waldemara Dąbrowskiego*, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby;

- *Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 (zaktualizowana);*
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego;*
- *Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010-2020;*
- *Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014-2017.*

I.2. Uwarunkowania formalno-prawne oraz podział kompetencji w zakresie ochrony dóbr kultury (ze szczególnym uwzględnieniem Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

W świetle *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* „opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury” (Art. 5).

Ponadto ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy ochronie i opiece podlegają - bez względu na stan zachowania:

„1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,

- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zm.),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodziela oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej” (Art. 6.1.).

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (Art. 6.2.).

Ustawa określa także formy i sposób ochrony zabytków. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Art. 7).

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Do obowiązków gminy należy w szczególności:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (Art. 22.p. 4);
- sporządzanie (na okres 4 lat) gminnego programu opieki nad zabytkami (Art. 87);
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Art. 18 i 19).
- sporządzanie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowywany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r.

Szczegółowo określone obowiązki gminy w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których gmina jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: Art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72).

Jak wspomniano Art. 87 *Ustawy* określa obowiązek gminy dotyczący sporządzania i uchwalania *Gminnego programu opieki nad zabytkami*:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w *Ustawie* (wymienionym w rozdziale II niniejszego opracowania),
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,

- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Ustawa o samorządzie gminnym określa zadania własne gminy. Wymienione w ustawie zadania obejmują także zagadnienia odnoszące się wprost bądź pośrednio do ochrony zabytków. Należą do nich w szczególności zadania, które obejmują kwestie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- cmentarzy gminnych,
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- promocji gminy.

I.3. Zabytki i ich ochrona w dokumentach programowych gminy, ze szczególnym uwzględnieniem Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007-2015 wyznacza 5 obszarów strategicznych, czyli głównych kierunków działania w rozwoju gminy. Ochrona zabytków uwzględniona została w **obszarze 5. Turystyka**. W obszarze tym wskazanych zostało sześć podstawowych celów, które w mniejszym lub większym stopniu dotyczą ochrony zabytków i promocji dziedzictwa kulturowego.:

Cel 1. Ochrona i wykorzystanie turystyczne walorów środowiska naturalnego

Cel 2. Odbudowa i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego

Cel 3. Budowa i rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej

Cel 4. Rozwój bazy turystycznej na terenie Gminy

Cel 5. Działania wspierające powstawanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych

Cel 6. Promocja turystyki i agroturystyki na terenie Gminy,

Dla osiągnięcia ww. celów wyznaczono m.in. następujące zadania:

- Odbudowa cerkwi w Opace
- Remont obiektów zabytkowych na terenie gminy
- Wydanie monografii o gminie Lubaczów
- Promocja działań Kół Gospodyń Wiejskich na terenie Gminy Lubaczów.

W *Strategii* dokonana została analiza uwzględniająca różne aspekty funkcjonowania i działalności gminy ze wskazaniem *mocnych i słabych stron* oraz prognoz dotyczących *szans i zagrożeń* w rozwoju gminy. Interesująca nas problematyka związana z dziedzictwem kulturowym i ochroną zabytków uwzględniona została w następujących trzech zagadnieniach:

- **Położenie, Środowisko naturalne**, w którym jako *mocne strony* wskazano m.in. na walory turystyczno-krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe; natomiast wśród *słabych stron* wymieniono wrażenie chaosu architektonicznego odczuwanego pomimo ładnego ukształtowania terenu;
- **Infrastruktura techniczna**, w którym ponownie jako *słabe strony* wymieniono m.in. chaos architektoniczno-urbanistyczny;
- **Kultura, sport i turystyka**, w którym wymienione *mocne strony* to m.in.: przywiązanie do miejscowych tradycji, kultywowanie tradycji kulturalnych, interesujące tereny turystyczne i obiekty historyczne; jako *słabe strony* wskazano m.in. na brak wyeksponowania miejscowych zabytków architektury.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lubaczów określa politykę przestrzenną gminy i jest dokumentem, w oparciu o który koordynowane są działania związane z zagospodarowaniem terenów na obszarze gminy. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w KIERUNKACH OCHRONY

DZIEDZICTWA KULTUROWEGO „Idea ochrony Dziedzictwa Kulturowego w sferze planowania przestrzennego realizowana jest praktycznie poprzez wprowadzenie do planów tzw. Stref Ochrony Konserwatorskiej: A – E – K – W.

Z poszczególnymi strefami związane są określone nakazy i zakazy:

- Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej:
w obrębie strefy obowiązuje zachowanie istniejących obiektów i ich rewaloryzacja, a wszelkie zmiany zabudowy muszą być zatwierdzana przez Woj. Konserwatora Zabytków,
- Strefa „E” – ochrony ekspozycji:
w obrębie strefy obowiązuje zakaz sytuowania obiektów kubaturowych bez zgody Woj. Konserwatora Zabytków,
- Strefa „K” – ochrony krajobrazu:
w strefie obowiązuje zachowanie ukształtowania terenu, zieleni i drzewostanu, z ewentualnym odtworzeniem brakujących elementów i usunięciem elementów wywołujących dysharmonię,
- Strefa „W” – ochrony archeologicznej:
strefa obejmuje tereny stanowisk archeologicznych; w obrębie strefy wszelka działalność musi być wcześniej uzgodniona z Woj. Konserwatorem Zabytków.

Zasięgi przestrzenne poszczególnych stref uwidocznione są w rysunku Kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Przy określaniu Kierunków Ochrony Dziedzictwa Kulturowego warto również wyjaśnić często stosowane określenia: obiekty zabytkowe – obiekty wpisane do rejestru zabytków – obiekty objęte strefami ochrony konserwatorskiej:

- obiekty zabytkowe – określenie dotyczy wszystkich obiektów posiadających walory zabytkowe,
- obiekty wpisane do rejestru zabytków – określenie obejmuje tylko te obiekty o walorach zabytkowych, w stosunku do których przeprowadzono postępowanie administracyjne – zakończone wydaniem decyzji o wpisie do rejestru zabytków,
- obiekty objęte strefami ochrony konserwatorskiej w studium obejmują obiekty zabytkowe nie wpisane jak i wpisane do rejestru zabytków.

W obszarze gm. Lubaczów poszczególnymi strefami ochrony konserwatorskiej proponuje się objąć następujące obiekty:

- strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej:
 - drewniany zespół cerkiewny z 1870 r. pw. św. Michała Archanioła w Krowicy Samej
 - drewniany zespół cerkiewny z 1890 r. pw. Narodzenia NMP w Opace
 - drewniany zespół cerkiewny z 1904 r. pw. św. Dymitra w Szczutkowie (ob. kościół)
 - dzwonnica murowana z 1900 r. w Załużu – pozostałość po zespole cerkiewnym
 - murowany b. zbór ewangelicki z 1886 r. w Dąbkowie (ob. kościół)
 - murowany b. zbór ewangelicki z 1856 r. w Podlesiu (ob. kościół)
 - b. dom pastora przy zborze jw. – ob. budynek mieszkalny, prywatny
 - b. folwark w Krowicy Samej – budynki gorzelnii i b. spichlerza zbożowego
 - b. folwark w Baszni Dolnej – budynki b. spichlerza zbożowego i zarządcy
- strefa „E” – ochrony ekspozycji:
obejmuje tereny przyległe do strefy „A” i strefy „K”
- strefa „K” – ochrony krajobrazu:
 - cmentarz ewangelicki w Dąbkowie z XIX w.
 - cmentarz greckokatolicki w Szczutkowie z poł. XIX w.
 - cmentarz greckokatolicki (przycerkiewny) w Załużu z pocz. XIX w.
 - cmentarz greckokatolicki (ob. komunalny) w Załużu z I poł. XIX w.
 - cmentarz greckokatolicki w Baszni Dolnej z II poł. XIX w.
 - cmentarz komunalny w Baszni Dolnej z pocz. XX w.
 - cmentarz ewangelicki w Podlesiu z I poł. XIX w.
 - cmentarz epidemiczny w Krowicy Lasowej z 1914 – 1918 r.
 - cmentarz epidemiczny w Lisich Jamach z 1918 r.
 - cmentarz komunalny w Krowicy Samej z II poł. XIX w.
 - cmentarz wielowyznaniowy w Krowicy Samej z II poł. XIX w.
 - park podworski z XIX w. w Krowicy Hołodowskiej
 - aleje dojazdowe podworskie z XIX w. (b. PGR) w Krowicy Samej

- tzw. „aleja Sobieskiego” – relikw parku podworskiego w Lisich Jamach
- starodrzew podworski w Budomierzu
- starodrzew pofolwarczny w Budomierzu
- aleja dojazdowa podworska w Hucie Kryształowej
- 2 aleje pofolwarczne w Szczutkowie
- kapliczka mur. św. Jana Nepomucena z pocz. XX w. w Baszni Dolnej (przy drodze do Lubaczowa)
- kapliczka drewniana św. Jana Nepomucena z I poł. XIX w. w Krowicy Hołodowskiej
- 2 kapliczki mur. z XIX w. w Opace
- kapliczka mur. z XIX w. w Szczutkowie (przy drodze Lubaczów – Wielkie Oczy)
- kapliczka mur. z XVIII w. na rozwidleniu dróg Dachnów – Lubaczów / Załuże
- strefa „W” – ochrony archeologicznej:
jak w rysunku kierunków zagospodarowania przestrzennego.”

I.4. Zabytki i ich ochrona w krajowych i wojewódzkich dokumentach o charakterze pomocniczym

Dokumentem pomocniczym o fundamentalnym znaczeniu dla kwestii ochrony zabytków w Polsce są *Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury.

W dokumencie tym czytamy m.in.:

„Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie

publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

„Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższych latach mechanizmów porządkujących tę sferę, dostosowujących ją do warunków gospodarki rynkowej zarówno poprzez niezbędne uzupełnienia i korekty legislacyjne, jak i poprzez zmiany organizacyjne obejmujące konieczne rozszerzenie zakresu działań istniejących instytucji, aż po zmiany w strategii i organizacji ochrony. Te niezbędne, wprowadzane na drodze ewolucyjnej, zmiany powinny z jednej strony nie dopuścić do utracenia dotychczasowego bezcennego dorobku Polski w dziedzinie ochrony, z drugiej umożliwić funkcjonowanie i rozwój tej dziedziny w Zjednoczonej Europie”.

„Celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Do opracowania Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przyjęto następujące tezy:

1. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami: stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych.
2. Działania o charakterze systemowym:
 - powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa,
 - wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
3. System finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
4. Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania – ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
5. Kształcenie i edukacja: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników

6. Współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014 – 2017 przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XLII/846/14 z dnia 27.01.2014. Zawarte w *Wojewódzkim programie* priorytety, kierunki działań i zadania wynikają zasadniczo z ustawowo określonych celów, jakim służyć powinny programy opieki nad zabytkami.

- Priorytet I *Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego* zawiera 3 kierunki działań:

1. Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych i ochrona układów ruralistycznych.
2. Zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu.
3. Tworzenie parków kulturowych jako forma ochrony krajobrazu kulturowego.

Wymienione wyżej kierunki działań generalnie służyć mają: dbałości o krajobraz kulturowy regionu, o zachowanie jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych oraz dążeniom do rewaloryzacji przekształconych, cennych elementów dziedzictwa.

- Priorytet II *Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa* zawiera 5 kierunków działań oraz zadania mające przyczynić się przede wszystkim do: ochrony obiektów o szczególnej wartości, zahamowania procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania, opieki nad zabytkami ruchomymi, tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- Priorytet III *Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości* zawiera 3 kierunki działań, które mają służyć szeroko rozumianemu wykorzystaniu

zabytków dla potrzeb edukacyjnych i turystycznych oraz zachowaniu i kultywowaniu tradycji wynikających z kultury ludowej.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 (zaktualizowana).

Strategia wyznacza kierunki polityki regionalnej dla różnych poziomów administracji samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Jak stwierdzono w części wstępnej „Nadrzędnym celem *Strategii* jest zapewnienie województwu podkarpackiemu partnerskiej i konkurencyjnej pozycji w Polsce i Europie, w oparciu o geograficzne położenie, potencjał demograficzny, tradycje przemysłowe, walory środowiskowe, historyczne i kulturowe”.

Ramy strategii wyznacza 8 głównych obszarów strategicznych, tj.:

- Gospodarka regionu
- Infrastruktura techniczna
- Obszary wiejskie i rolnictwo
- Ochrona środowiska
- Kapitał społeczny
- Współpraca międzynarodowa
- Ochrona zdrowia
- Zabezpieczenie społeczne.

W części I *Strategii* dotyczącej Diagnozy w rozdziale zatytułowanym „Diagnoza sektorowo-przestrzenna kształtowania się procesu rozwoju regionu” w podrozdziale dotyczącym Turystyki i rekreacji wskazano na znaczenie dziedzictwa kulturowego w rozwoju tej dziedziny gospodarki: „Województwo dysponuje krajobrazem kulturowym o wybitnych wartościach estetycznych, skupionym na niewielkiej, stosunkowo dobrze skomunikowanej wewnętrznie przestrzeni (...) Wyróżniającym województwo potencjałem jest wielowątkowe dziedzictwo kulturowe, wpisane w konteksty religijne i zachowane, częstokroć, w unikalnej formie (np. architektura drewniana) oraz zasoby współczesnej kultury regionu: twórcy, środowiska artystyczne i intelektualne, imprezy, instytucje, organizacje pozarządowe, etc. Wymieniono także najważniejsze powstałe w ostatnich

latach tematyczne szlaki turystyczne: „Szlak Architektury Drewnianej (łączna długość tras – 1200 km), szlak rowerowy „Zielony Rower” (ponad 900 km), Szlak Gniazd Rodowych Lubomirskich (całkowita długość szlaku w Podkarpackim i na Słowacji – 488 km), Szlak Dobrego Wojaka Szwejka (długość szlaku w Polsce – 200 km), Szlak „Śladami Aleksandra Fredry” (o długości 450 km), Szlak Garncarski, Polsko – Słowacki Szlak Świątyń Karpackich, Szlak Naftowy (prowadzący z Jasła do Lwowa), Szlak Forteczny, liczne szlaki rowerowe, ścieżki przyrodniczo-edukacyjne”.

W tej samej części *Strategii* w podrozdziale dotyczącym Kapitału *społecznego* dokonano oceny i analizy istniejących instytucji i placówek kulturalnych, ważnych cyklicznych wydarzeń artystycznych i kulturalnych odbywających się na terenie województwa.

W części II *Strategii* zatytułowanej: „Cele strategiczne, priorytety, kierunki działań i przedsięwzięcia” konkretne działania odnoszące się w znacznym stopniu do problematyki ochrony i opieki nad zabytkami znalazły się m.in. w rozdziale dotyczącym **Gospodarki regionu**:

- w Priorytecie 3: *Działania na rzecz podniesienia atrakcyjności regionu dla rozwoju inwestycji*

- w Kierunku działania 2: *Tworzenie korzystnego klimatu dla inwestorów* gdzie wskazano, że ...rolą samorządu województwa jest optymalne wykorzystanie położenia geograficznego, środowiska naturalnego, walorów kulturowych regionu, kapitału ludzkiego itp. dla stworzenia konkurencyjnej oferty w celu przyciągnięcia inwestora....”

- w Priorytecie 4: *Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno – gospodarczego województwa*

- w Kierunku działania 1: *Podniesienie konkurencyjności produktu turystycznego, gdzie stwierdzono, że „Niezbędna jest modernizacja szlaków turystycznych, dalsza rewaloryzacja zabytkowych, a często unikatowych, obiektów sakralnych i świeckich*

- w Kierunku działania 3: *Współpraca i współdziałanie podmiotów i instytucji związanych z turystyką, w tym rozwijanie partnerstwa publiczno-prywatnego oraz służącego pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich i innych zewnętrznych źródeł wspierających bezpośrednio lub pośrednio rozwój turystyki* wskazano, że „Należy przyjąć ustalenie, że wojewódzkie programy obejmujące rozwój transportu, budowę zbiorników wodnych, rewaloryzację zabytków i ochronę dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, rozwój terenów wiejskich i inne związane z podróżami i usługami świadczonymi odwiedzającym, będą opiniowane przez specjalistów z zakresu turystyki. Podstawą sukcesu w realizacji przedsięwzięć rozwijających turystykę będzie montaż środków finansowych współdziałających podmiotów oraz sięganie po fundusze zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej. W oparciu o przepisy prawne regulujące partnerstwo publiczno-prywatne przygotowywane będą projekty turystyczne, których efektem będą nowe miejsca pracy lub zwiększenie dochodów ludności regionu”.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, opracowany w roku 2002, wśród silnych stron województwa wymienia *duże zasoby obszarów o cennych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, w większości podlegających ochronie prawnej*. W efekcie takiej diagnozy kwestie związane ze środowiskiem kulturowym zajęły istotne miejsce w *Planie*, m.in. poprzez ustalenie stref ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego. Strefy te mogły mieć różnorodne formy, wśród których wymieniono: staromiejskie zespoły urbanistyczne wraz z zabytkową zabudową, zespoły zamkowe, pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe, zespoły i obiekty sakralne, zespoły i obiekty świeckie, wpisy do rejestru zabytków, tworzenie stref ochrony konserwatorskiej, opracowywanie planów rewaloryzacji i planów rewitalizacji, programów ochrony i wykorzystywania dziedzictwa kulturowego, studiów programowo-przestrzennych, powoływanie parków kulturowych, rezerwatów kulturowych i pomników historii, a w końcu sprawowanie szczególnej ochrony względem obiektów wpisanych lub planowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO.

Jak podkreślono w *Planie*, jednym z najpilniejszych działań wymagających podjęcia w celu zapewnienia ochrony najcenniejszych zasobów krajobrazowych województwa jest sporządzenie planów miejscowych, które w *chwili obecnej są jedynym i istotnym instrumentem w ochronie i kształtowaniu ład przestrzennego, a tym samym ochrony walorów krajobrazowych.*

Z kolei ***Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010-2020***, opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, określa siedem celów strategicznych:

- I. Ochrona dziedzictwa kulturowego.
- II. Edukacja kulturalna
- III. Wsparcie dla społecznego ruchu kulturalnego
- IV. Nowoczesne technologie w kulturze
- V. Dostosowanie infrastruktury kulturalnej do obowiązujących standardów i trendów światowych
- VI. Promocja województwa poprzez kulturę w kraju i poza jego granicami
- VII. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze poprzez zinstytucjonalizowane formy aktywizacji różnych środowisk

Wyznaczone przez ten *Program* cele strategiczne podejmują swoją zawartością merytoryczną problematykę koniecznych przemian w dziedzinie kultury, umiejscawiając je jednocześnie w charakterystycznych dla województwa podkarpackiego uwarunkowaniach.

II. CELE PROGRAMU W ŚWIETLE USTAWY z dnia 23 lipca 2003 r. O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa, iż opracowanie programu opieki nad zabytkami ma na celu:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBU

Scharakteryzowanie zasobu zabytków ma na celu określenie, co (przede wszystkim) należy chronić i czym należy się opiekować, a tym samym ma pomóc we właściwym rozłożeniu najważniejszych akcentów w programie opieki nad zabytkami.

Obiekty i zespoły obiektów znajdujące się na terenie Gminy Lubaczów zostały wielokrotnie omówione i scharakteryzowane w różnorodnych opracowaniach. Są to zarówno dokumentacje naukowo-historyczne, karty ewidencyjne obiektów budownictwa i architektury, opracowania o charakterze studialnym, projektowym itp., jak również stosunkowo liczne wydawnictwa i publikacje, prezentujące różnorodną problematykę i bogaty profil: opracowania popularno-naukowe, monografie, przewodniki. Do najważniejszych opracowań i publikacji wykorzystanych dla potrzeb niniejszego *Programu* należą:

- Basznia i okolice. Przewodnik, red. B. Dydyk, M. Bobecki, Lubaczów 2004.
- Z. Budzyński, Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII w., T. 1, 2, Przemysł-Rzeszów 1993.
- M. Horn, Chronologia i zasięg najazdów tatarskich na ziemię Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1600-1647, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. VIII, 1962, s. 3-71.
- M. Huk ks., Krowica dawnej i dziś, Wrocław 1989.
- Janeczek, Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego. Województwo bełskie od schyłku XIV do początku XVII w., Warszawa 1993.
- Z. Kubrak, Rozwój gospodarki leśnej i przemysłu a przemiany w starostwie lubaczowskim na styku Puszczy Solskiej i Roztocza (XV-XVIII w.), [w:] Roztocze. Problemy ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na pograniczu polsko-ukraińskim. Region Roztocza, pr. zb. pod red. A. Jarosza i A. Michałowskiego, T. II, Lubaczów 2001, s. 195-204.
- H. Lepucki, Działalność kolonizacyjna Marii Teresy i Józefa II w Galicji 1772-1790, Lwów 1938.

- S. P. Makara, Architektura, malarstwo i rzeźba Kościoła Rzymskokatolickiego na obszarze powiatu lubaczowskiego, [w:] Roztocze. Problemy ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego w przygranicznym pasie Polski i Ukrainy, T. 2, materiały z konferencji naukowo-praktycznej, Horyniec –Zdrój 18-19.05.2001r., s. 231-262.
- J. Mazur, Cerkwie drewniane w okolicach Lubaczowa. Katalog, cz. 2 (poz. 19. Lubaczów), Lubaczów 1997, mps w Muzeum Kresów w Lubaczowie.
- J. Mazur, Dziedzictwo kulturowe partnerskich gmin Lubaczów-Niemirów-Drohomyśl, [w:] Środowisko przyrodnicze i kulturowe przygranicznych gmin Lubaczów-Niemirów-Drohomyśl, Lubaczów 2008r., s. 87-116.
- Na szlakach dziedzictwa Jana III Sobieskiego. Gmina Lubaczów i Gmina Niemirów oraz okolice (pogranicze polsko-ukraińskie)
- Pilch, Odkrycie stanowiska kultury środkowodniestrzańskiej w Młodowie, gm. Lubaczów, „Rocznik Lubaczowski”, t. VII, Lubaczów 1997, s. 5-11.
- Stelmach, O zabytkach ruchomych powiatu lubaczowskiego, „Rzeszowska Teka Konserwatorska”, [z. 1], Rzeszów 1974, s. 131-147.
- Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, t. 13, województwo lwowskie, powiat cieszanowski, Warszawa 1924, s.6-8.
- J. Stryna, A. Mamoń, Zabytki ziemi lubaczowskiej. Przemiany w latach 1904-2004 na podstawie rękopisu Karola Notza, Kraków 2004.
- E. Szczerbiński, Rozwój sieci parafialnej na terenie archidiecezji z siedzibą w Lubaczowie, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, R. XIX, 1972, z. 4, s. 69-70.
- Szkła z Huty Kryształowej w starostwie lubaczowskim, 1717/1718 – koniec XVIII wieku, pod red. Aleksandry J. Kasprzak, Muzeum Narodowe w Warszawie 2005.
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, T. 33, województwo przemyskie, Warszawa 1998.
- 130 lat linii kolejowej Jarosław - S0okal. Jednodniówka, lipiec 2014.
- Podlesie. Reichau. Jednodniówka, wrzesień 2014r.

Ocena zachowanej historycznej substancji zabytkowej z terenu gminy dokonana została po przeanalizowaniu dostępnych opracowań, historycznych materiałów

kartograficznych i ikonograficznych, a przede wszystkim w oparciu o dokładne zapoznanie się z całym zasobem zachowanych obiektów zabytkowych, dokonane w trakcie wielokrotnych objazdów terenowych, zorganizowanych w związku z wykonywaniem przez Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Rzeszowie gminnej ewidencji zabytków Gminy Lubaczów.

Celem niniejszego *Programu* jest w głównej mierze wskazanie tych zabytków i zabytkowych zespołów, które w znaczącym stopniu decydują o wizerunku miejscowości zlokalizowanych na terenie gminy.

Zadania i cele sformułowane w dalszej części niniejszego *Programu* są bezpośrednio zależne nie tylko od zasobu zabytków znajdujących się na terenie gminy, lecz również od ich stanu zachowania. I tak bardzo dobry lub dobry stan zachowania wymaga jedynie stałej troski o obiekt (jak np. prowadzenie bieżących remontów). Natomiast znaczny stopień zniszczenia substancji zabytkowej implikuje cały proces działań (pozostających nie tylko w gestii samorządu, lecz także - a często przede wszystkim - właścicieli, posiadaczy obiektów oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) niezbędnych do powstrzymania dalszej degradacji. Skuteczna opieka nad zabytkami wymaga jednak ze strony samorządu nie tylko wiedzy dotyczącej wartości zabytków zlokalizowanych na terenie gminy, lecz także dostrzegania występujących problemów i reagowania na pojawiające się zagrożenia.

III.1. Zarys historii i krajobraz kulturowy gminy Lubaczów

Zarys historii i krajobraz kulturowy Gminy Lubaczów opisany jest w Zał. Nr 1.

III.2. Zabytki nieruchome z wyszczególnieniem obiektów o istotnym znaczeniu dla regionu

Omówienie zabytków nieruchomych Gminy Lubaczów podzielono na trzy zasadnicze części. W części pierwszej omówiono zabytki nieruchome objęte prawnymi formami ochrony określonymi w *Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* do jakich należą: uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, wpis do rejestru zabytków i ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W części drugiej omówiono zagadnienie ewidencji zabytków, do prowadzenia której na mocy wspomnianej ustawy zobligowane są samorządy gminne. W ostatniej, trzeciej części, omówiono całość zasobu zabytków nieruchomych z terenu gminy Lubaczów, podejmując równocześnie próbę ich wartościowania.

Należy również podkreślić, iż te obiekty zabytkowe, które uwzględnione są w gminnej ewidencji zabytków, a nie figurują w rejestrze zabytków lub nie bierze ich pod uwagę miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, nie są prawnie chronione. Uwzględnienie ich wyłącznie w ewidencji ma charakter informacyjny, pomocny przy określaniu i ocenianiu zasobu obiektów zabytkowych na określonym terytorium oraz przy opracowywaniu programów opieki nad zabytkami.

Przed przystąpieniem do omówienia podstawowych form ochrony obiektów zabytkowych należy także zaznaczyć, iż na terenie Gminy Lubaczów nie występują obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO, nie ma też zabytków, które byłyby uznane za Pomnik Historii.

III.2.1. Zabytki nieruchome objęte prawnymi formami ochrony

a) Park kulturowy

Park kulturowy to nowa forma ochrony zabytków, wprowadzona na mocy *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Park kulturowy powołuje mocą uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, rada gminy (lub rady gmin, jeśli obszar parku znajduje się na terenie kilku gmin). Utworzenie parku kulturowego ma na celu ochronę krajobrazu kulturowego oraz zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Do chwili obecnej na terenie Gminy Lubaczów nie został utworzony żaden park kulturowy.

b) Rejestr zabytków

Rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Dla województwa podkarpackiego jest nim Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków, mający swą siedzibę w Przemyślu. Wpis do rejestru odbywa się na mocy decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wydanej z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub posiadacza wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. W tym samym trybie do rejestru może być też wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru oraz nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Wedle stanu na koniec 2014r. na terenie Gminy Lubaczów znajdują się następujące obiekty i zespoły obiektów wpisane do rejestru zabytków:

Basznia Dolna

- cmentarz greko-kat., 2 poł. XIX, nr rej.: A-363 z 23.06.1994
- rządcówka, ob. dom, nr 12, XIX/XX, nr rej.: A-413 z 8.04.2010

Huta Kryształowa

- gorzelnia, pocz. XX, nr rej.: A-816 z 28.09.1995 woj. podkarpackie – pow. lubaczowski

Krowica Sama

- kościół par. p.w. Przemienienia Pańskiego, drewn., 1932-33, nr rej.: A-400 z 16.02.2010

- cerkiew greko-kat. p.w. św. Michała, drewn., 1870, nr rej.: A-355 z 21.05.1990 (spalona)
- cmentarze greko-kat., ob. komunalne, XIX-XX, nr rej.: A-383 z 13.07.1994 oraz A-385 z 13.07.1994
- park dworski (pozostałości), XVIII-pocz.XX, nr rej.: A-390 z 16.12.2009

Lisie Jamy

- cmentarz epidemiczny, 1918, nr rej.: A-338 z 21.06.1994

Opaka

- cerkiew greko-kat., XVII, 1890, nr rej.: A-315 z 29.11.1989 (spalona)
- dzwonnica, nr rej.: j.w. po renowacji
- cmentarz, nr rej.: j.w.

Podlesie

- cmentarz ewangelicki, 1 poł. XIX, nr rej.: A-389 z 17.06.1994
- d. plebania ewangelicka, 1856, nr rej.: A-341 z 18.03.2009 po renowacji i modernizacji obecnie Centrum Edukacyjno – Kulturalne Gminy Lubaczów „Pastorówka”

Szczutków

- cerkiew greko-kat., p.w. św. Dymitra, ob. kościół rzym.-kat. fil. p.w. św. Wawrzyńca, drewn., 1904, nr rej.: A-275 z 2.06.2008
- dzwonnica, drewn., 1825, 1895, 1903, nr rej.: j.w. (po renowacji)
- cmentarz greko-kat., ob. komunalny (część stara - południowa i wsch.), poł. XIX, nr rej.: A-366 z 24.06.1994

Załuże

- cmentarz komunalny (cz. wsch.), poł. XIX, nr rej.: A-672 z 13.06.1994

c) Ochrona ustalona w planach zagospodarowania przestrzennego

1. Uchwała nr XXXIII/333/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 23 maja 2013r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „CMENTARZ ZAŁUŻE - POSZERZENIE”: „na terenie oznaczonym symbolem 1ZC:

a) utrzymuje się istniejący układ przestrzenny kwater grzebalnych i alejek cmentarnych,

b) dopuszcza się: - modernizację nawierzchni alejek cmentarnych, - remonty-przebudowy istniejących grobów wszystkich typów – z wyjątkiem nagrobków o walorach zabytkowych, - konserwację nagrobków o walorach zabytkowych”.

2. Uchwała nr XXXV/363/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 14 sierpnia 2013r. w sprawie uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „KOPALNIA SIARKI – I etap” : „prowadzenie robót górniczych na terenie stanowisk archeologicznych w trybie określonym przepisami odrębnymi”.

III.2.2. Zabytki nieruchome gminy Lubaczów ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków należy do obowiązków Wójta gminy. Ewidencję tę prowadzi się w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (Art.22.p.4 *Ustawy o ochronie zabytków*).

*Wykaz obiektów objętych gminną ewidencją zabytków na terenie Gminy Lubaczów dołączony został do niniejszego opracowania w formie **Zał. Nr 2**.*

III.3. Zabytki ruchome:

a) wpisane do rejestru zabytków

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest (podobnie jak rejestr zabytków nieruchomych) przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Wedle stanu obecnego na terenie gminy Lubaczów znajduje się 25 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków na mocy decyzji w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków UOZ-2- 4141/ 25 / 2010, Nr rejestru **B – 335** – wyposażenie

kościół filialny pw. Św. Wawrzyńca w Szczutkowie – dawnej cerkwi p. w. Świętego Dymitra.

*Wykaz zabytków ruchomych na terenie gminy Lubaczów obejmuje **Zał. Nr 3.***

b) w zbiorach muzealnych

Obiekty ruchome z zakresu sztuki, etnografii, historii i archeologii z terenu Gminy Lubaczów przechowywane w swych zbiorach Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz inne placówki na terenie całego kraju (np. Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, Muzeum Zamek w Łańcucie).

III.4. Zabytki archeologiczne

Ziemia lubaczowska przez wiele lat postrzegana była jako kraina mało atrakcyjna dla osadnictwa a przez to stała się swego rodzaju „archeologiczną białą plamą” mało interesującą dla badaczy. W ostatnich latach sytuacja ta na szczęście zaczęła się zmieniać, a wyniki prac archeologicznych w okolicach Łukawicy i Lubaczowa przeszły najśmielsze oczekiwania.

Pierwszego odkrycia archeologicznego na terenie Gminy Lubaczów dokonał w 1921 roku miejscowy nauczyciel Ludwik Tabaczek, który natrafił w Młodowie-Zakąciu na cmentarzisko kurhanowe, oznaczone później jako stanowisko 1 w tej miejscowości. Przeprowadził wówczas amatorskie badania wykopaliskowe w centrum największego kopca, gdzie natrafił na warstwę spalenizny. Ludwik Tabaczek gromadził również materiały

z lubaczowskiego zamczyska. W 1937 roku Michał Śmieszko po jego interwencji przeprowadził w tym miejscu pierwsze profesjonalne badania archeologiczne.

W 1989 roku S. Jastrzębski przeprowadził ratownicze badania na stanowisku 3 w Wólce Krowickiej. Potwierdzono tam obecność osadnictwa z neolitu i epoki brązu. Kolejne badania wykopaliskowe odbyły rok później w Łukawcu. W związku z remontem i odtworzeniem pierwotnego wyglądu cerkwi greckokatolickiej pod wezwaniem św. Dymitra Męczennika wykonano sondáže archeologiczne. Podczas prac natrafiono

prawdopodobnie na kraniec osady wczesnośredniowiecznej. W drugiej połowie lat 90-tych za sprawą Agaty Pilch pracującej w Muzeum Kresów w Lubaczowie nastąpiła intensyfikacja badań archeologicznych okolicy Lubaczowa.

W 1996 roku podczas wydobywania piasku w Młodowie-Zakąciu Lesław Szpyt odkrył zbiór zabytków wchodzących w skład wyposażenia pochówku kurhanowego. Na podstawie form naczyń glinianych przypisano go kulturze środkowodnieprzańskiej. W czerwcu i lipcu 1997 roku przeprowadzono tam prace weryfikacyjne, potwierdzające istnienie w tym miejscu cmentarzyska z przełomu neolitu i wczesnej epoki brązu.

Postępująca zabudowa prawego brzegu Lubaczówki w okolicy ulicy Orzeszkowej w Lubaczowie istotnie zagroziła osadom wczesnośredniowiecznym rozlokowanym wzdłuż rzeki i związanym z lubaczowskim grodem. W czerwcu 1998 roku przeprowadzono badania ratownicze na jednej z nich. Natrafiono na szereg obiektów archeologicznych i zabytków ruchomych potwierdzających jej chronologię.

W latach 80. i na początku lat 90. ubiegłego wieku nastąpiła intensyfikacja badań powierzchniowych prowadzonych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. W trakcie tych prac, którymi objęta została znaczna część powiatu lubaczowskiego odkryto, bądź zweryfikowano ponad tysiąc stanowisk archeologicznych.

Ważnym stanowiskiem badanym wykopaliskowo była wielokulturowa osada oznaczona numerem 1 w Baszni Dolnej. Prace związane z budową drogi gminnej Basznia Dolna-Piaski PKP prowadzone były w latach 2004-2005. W trakcie dwóch sezonów prac ratowniczych natrafiono na zabytki ruchome i obiekty archeologiczne z kilku faz osadniczych: osadnictwa datowanego na epokę brązu wiążanego z kulturą trzciniecką lub grupą tarnobrzeską, wczesnośredniowiecznego (X w.) oraz nowożytnego.

Przez wiele lat, jak widać powielany był bezpodstawnie stereotyp, iż omawiany region jest tzw. „trójkątem lubaczowskim” lub jak chcieli inni jawi się jako biała plama na mapie polskiej archeologii. Powoli ten stan rzeczy zaczął się zmieniać. W październiku 2009 r. otwarto w Muzeum Kresów w Lubaczowie wystawę czasową „Archeologia Ziemi Lubaczowskiej” prezentującą wcześniejsze i obecne odkrycia. Powstają również publikacje przybliżające archeologię i najdawniejszą historię Lubaczowa i okolic szerszemu gronu. Dzięki wszystkim tym działaniom „biała plama” powoli się wypełnia.

Na terenie gminy Lubaczów występuje 176 stanowisk archeologicznych, w tym 19 stanowisk wpisanych jest do rejestru zabytków archeologicznych, pozostałe figurują w ewidencji wojewódzkiej.

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Lubaczów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych Województwa Podkarpackiego obejmuje Zał. nr 4.

Wykaz kart ewidencji stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Lubaczów wpisanych do ewidencji zabytków archeolog. Województwa Podkarpackiego obejmuje Zał. nr 5.

III.5. Dziedzictwo niematerialne

W zakres przestrzeni kulturowej wchodzi również miejsca pamięci narodowej występujące na terenie gminy. Należą do nich:

Lp	Miejscowość	Lokalizacja	Nazwa	Uwagi
1	Bałaje	dz. Nr 10	Pomnik upamiętniający Miejsce Zagłady Ludności Żydowskiej w 1943 R. na tzw. Polu Plebańskim	Ofiary holocaustu
2	Dąbków	Dz. Nr 201	Obelisk upamiętniający	Gen. Stanisław Dąbek. Ofiary UPA i II wojny świat.
3	Krowica Sama	dz. Nr 671	Pomnik upamiętniający	Ofiary UPA i II wojny światowej
4	Załuże	Dz. Nr 331	Pomnik upamiętniający	10-lecie Odzyskania Niepodległości
5	Dąbków	dz. Nr 201	Krzyż upamiętniający	Ofiary walk 1918r.
6	Opaka	dz. Nr 377	Krzyż upamiętniający	Odzyskanie Niepodległości
7	Załuże	Czarne dz. nr 585	Krzyż upamiętniający	Ofiary II wojny światowej
8	Podlesie	Kościół Rzymsko-Katolicki	Tablica upamiętniająca	Ofiary UPA
9	Wólka Krowicka	Kościół Rzymsko-Katolicki	Tablica upamiętniająca	Ofiary UPA I II wojny światowej

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

10	Wólka Krowicka	Kościół Rzymsko-Katolicki	Tablica upamiętniająca	Ofiary UPA
11	Załuże	Kościół Rzymsko-Katolicki	Tablica upamiętniająca	Ofiary II wojny światowej

III.6. Wykaz cmentarzy na terenie Gminy Lubaczów

Lp	Miejscowość	Nazwa cmentarza	Własność	Stan użyteczności	Nr rejestru zabytków
1	Basznia Dolna	greko-katolicki	komunalny	zamknięty	A – 363/94
2	Basznia Dolna	rzymsko-katolicki	parafialny	czynny	
3	Dąbków	ewangelicki	komunalny	zamknięty	
4	Dąbrowa	rzymsko-katolicki (nowy)	parafialny	czynny	
5	Krowica Lasowa	epidemiczny	komunalny	zamknięty	
6	Krowica Sama	greko-katolicki ob. rzymsko-katolicki	komunalny	czynny	A – 385/94
7	Krowica Sama	greko-katolicki ob. rzymsko-katolicki	komunalny	czynny	A – 383/94
8	Lisie Jamy	rzymsko-katolicki (nowy)	parafialny	czynny	
9	Lisie Jamy	epidemiczny	komunalny	zamknięty	
10	Młodów	rzymsko-katolicki (nowy)	parafialny	czynny	
11	Opaka	greko-katolicki (przycerkiewny)	komunalny	zamknięty	A – 315/89
12	Podlesie	ewangelicki	komunalny	zamknięty	A – 389/94
13	Sieniawka	greko-katolicki	Skarb państwa	zamknięty	
14	Szczutków	greko-katolicki	parafialny	czynny	A – 366/94
15	Załuże	greko-katolicki, ob. rzymsko-katolicki	komunalny	czynny	A – 672/94
16	Załuże	greko-katolicki (przycerkiewny)	parafialny	zamknięty	

III.7. Wykaz pomników przyrody wpisanych do rejestru wojewódzkiego

Lp	Miejscowość	Nazwa	Nr uchwały	Nr działki	Właściciel	Opis
1	Huta Krysztalowa	Park przy nieistniejącym dworku Andruszewskich	XLII/420/2010 z dnia 25.02.2010	52/7	Nadleśnictwo Lubaczów	5 drzew gatunku: 1 modrzew europejski Larix decidua Mill., 3 sosny wejmutki Pinus strobus L., 1 dąb szypułkowy Quercus rober L.
2	Huta Krysztalowa	Jar śródpolny	XLII/420/2010 z dnia 25.02.2010	52/3	Nadleśnictwo Lubaczów	13 drzew gatunku dąb szypułkowy Quercus rober L.
3	Huta Krysztalowa	Aleja lipowa	X/105/2011 z dnia 17.06.2011	51	Gmina Lubaczów	62 drzewa gatunku lipa drobnolistna Tilia cordata
4	Krowica Sama	Były park podworski, ob. plac szkolny	XLII/421/2010 z dnia 25.02.2010	320	Gmina Lubaczów	4 drzewa gatunku dąb szypułkowy Quercus rober L.
5	Podlesie	Cmentarz ewangelicki	XXIX/292/2013 z dnia 01.02.2013	208	Gmina Lubaczów	22 drzewa gatunku lipa drobnolistna Tilia cordata

IV. ZADANIA

Warunkiem niezbędnym do realizacji zadań zapisanych w *Programie* jest **zespolecie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego.**

Można je osiągnąć poprzez:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju gminy;
- uwzględnianie – w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego – problematyki form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie nawiązywania w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów;
- uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi, ruralistycznymi i architektonicznymi,
- wykorzystywanie nowej formy prawnej ochrony zabytków jaką stanowi park kulturowy.

IV.1. Priorytety programu opieki to:

- 1) Zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- 2) Kształtowanie świadomości mieszkańców gminy dotyczącej walorów historycznej przestrzeni i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego,
- 3) Kształtowanie ładu przestrzennego,
- 4) Utrwalanie tożsamości społeczności lokalnej,
- 5) Wykorzystanie zasobów dla rozwoju turystyki,
- 6) Promocja gminy.

IV.2. Kierunki działań

Osiągnięcie priorytetowych celów jest możliwe poprzez:

- 1) zahamowanie procesu degradacji wartościowych obiektów i dążenie do poprawy stanu zachowania dziedzictwa,
- 2) dążenie do zagospodarowania zabytkowych obiektów na cele kulturalne, edukacyjne lub turystyczne,
- 3) uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych i planistycznych gminy,
- 4) wykorzystanie środków finansowych pochodzących z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych oraz prywatnych na zadania związane z poprawą stanu dziedzictwa kulturowego,
- 5) propagowanie dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe,
- 6) wspieranie inicjatyw na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz ochrony i opieki nad obiektami zabytkowymi,
- 7) prezentację i kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów związanych z kulturą ludową,
- 8) zwiększanie wiedzy o zasobach archeologicznych.

IV.3. Zadania

Cele i priorytety programu mogą być realizowane poprzez następujące zadania:

- 1) wspieranie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych,
- 2) wspieranie działań na rzecz pozyskiwania środków zewnętrznych na rewaloryzację obiektów zabytkowych,
- 3) prowadzenie prac remontowych i konserwacyjnych przy zabytkach stanowiących własność gminy Lubaczów,
- 4) dążenie do wykorzystania niezagospodarowanych obiektów zabytkowych dla celów turystycznych, edukacyjnych, związanych z kulturą,

- 5) bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków oraz gromadzenie informacji i dokumentacji dotyczącej znajdujących się w niej obiektów,
- 6) udzielanie wsparcia finansowego zespołom podtrzymującym tradycje niematerialne (kultywującym dawne zwyczaje, obrzędy, przyspiewki, stroje),
- 7) wprowadzanie zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów wpisanych do ewidencji, do dokumentów planistycznych, w szczególności do planów miejscowych,
- 8) prowadzenie bieżących prac konserwatorskich, pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających przy kapliczkach przydrożnych,
- 9) rozbudowanie informacji o zasobach kulturowych znajdujących się na stronach internetowych gminy o dane dotyczące obiektów znajdujących się w ewidencji,
- 10) wydawanie lub wspieranie publikacji w formie broszur, ulotek, folderów, stron internetowych, filmów związanych z dziedzictwem kulturowym gminy,
- 11) włączenie edukacji historycznej o obiektach zabytkowych i dziedzictwie niematerialnym do form pracy z dziećmi i młodzieżą (konkursy, imprezy, przeglądy),
- 12) organizacja szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym skierowanych do właścicieli obiektów zabytkowych,
- 13) organizacja konkursów, imprez, przeglądów związanych z kultywowaniem lokalnych tradycji.

IV.3.1. Zadania zrealizowane

Lp.	Miejscowość	Zadania
1	Huta Krysztalowa	- w alei lipowej wykonano prace pielęgnacyjne drzewostanu, z przywróceniem jej dawnego charakteru. Aleja z 62 lipami drobnolistnymi w czerwcu 2011 r. została w całości ustanowiona pomnikiem przyrody. Planuje się uzupełnianie nasadzeń lip i bieżącą pielęgnację.
2	Krowica Sama	- zrekonstruowano zrąb cerkwi pw. Św. Michała Archanioła. Wykonano ogrodzenie placu cerkwi, usytuowano tablicę informacyjną.

		<p>Przy obiekcie wykonano miejsca postojowe wraz z ławkami. Zadaniem bieżącym jest konserwacja i utrzymanie porządku przy tym obiekcie.</p> <p>- w zabytkowym parku podworskim zostały przeprowadzone prace pielęgnacyjno-konserwatorskie na istniejącym drzewostanie, zbudowano oczko wodne, alejki i dokonano nasadzeń zieleni. Zadaniem jest właściwe utrzymanie i pielęgnacja odrestaurowanego parku.</p>
3	Opaka	<p>- zrekonstruowano w 2005 r. bramę- dzwonnice. Na planie dawnej cerkwi, która spłonęła w 2003 r., zrekonstruowano jej zrub oraz wykonano ogrodzenie (2010 r.). Należy konserwować i na bieżąco pielęgnować obiekt i sąsiedni starodrzew.</p>
4	Podlesie	<p>- odrestaurowano budynek dawnej plebanii ewangelickiej, w którym utworzono Centrum Edukacyjno Kulturalne „Pastorówka”.</p>

IV.3.2. Zadania w trakcie realizacji

Lp.	Miejscowość	Zadania
1	Basznia Górna/Basznia Dolna	<p>- Kresowa Osada I etap cd. - przeniesienie budynku d. plebani w Baszni Dolnej z przeznaczeniem na muzeum i przeniesienie innych budynków charakterystycznych dla budownictwa lokalnego.</p>
2	Krowica Sama -	<p>- trwają prace remontowo-budowlane przy drewnianym kościele rzymsko-kat. pw. Przemienienia Pańskiego. Do chwili obecnej wykonano malowanie dachu, zamontowano daszek przy wejściu głównym, wymieniono rynny i rury spustowe z obróbkami blacharskimi, odprowadzono wodę deszczową, wykonano roboty zewnętrzne: płytę odbojową, schody zewnętrzne, izolację pionową i poziomą fundamentów, wymieniono okna i instalację odgromową, wykonano remont i konserwację drzwi głównych, wymianę elewacji zewnętrznej. Do wykonania pozostało: wymiana instalacji elektrycznej i zabezpieczenie p.poż, konserwacja wnętrza świątyni, wykonanie dojścia do kościoła.</p> <p>- przy zabytkowych cmentarzach greckokatolickich w Krowicy Samej przeprowadzono prace polegające na wykonaniu ogrodzenia, furtki i bramy wjazdowej oraz wydzielono miejsce na kontenery śmieciowe. Niezbędna jest renowacja zabytkowych nagrobków z kamienia bruśnieńskiego i krzyży metalowych.</p>

3	Podlesie	- na zabytkowym cmentarzu ewangelickim wykonano zabiegi pielęgnacyjne drzewostanu, zrekonstruowano 107 nagrobków, poprawiono wał ziemny na zewnątrz, wykonano ogrodzenie, schody oraz bramę. Do wykonania pozostaje odkrycie i renowacja pozostałych nagrobków oraz utworzenie lapidarium - miejsca przechowywania i prezentowania zgromadzonych fragmentów elementów architektonicznych nagrobków.
4	Szczutków	- wykonano prace konserwatorskie przy cerkwi greckokatolickiej, obecnie kościół rzym-kat. pw. Św. Wawrzyńca. Obok cerkwi zachowała się słupowa dzwonnica drewniana, którą odrestaurowano w 2010 r. Wymagane jest wykonanie prac restauratorskich wewnątrz świątyni i na zabytkach ruchomych.

IV.3.3. Zadania przewidziane do realizacji

Lp.	Miejscowość	Zadania
1	Basznia Dolna	<ul style="list-style-type: none"> w miejscowości Basznia Dolna planowane jest uporządkowanie cmentarza greckokatolickiego (obecnie jest zarosnięty, nagrobki poniszczone) - wymagana renowacja nagrobków z kamienia bruśnieńskiego. przejęcie zabytkowych dworców kolejowych w Baszni Dolnej z wieżą ciśnień w Tymcach i rewitalizacja obiektów do celów turystycznych.
3	Basznia Górna/ Basznia Dolna	<ul style="list-style-type: none"> Kresowa Osada II etap- realizacja wioski tematycznej
4	Huta Kryształowa	<ul style="list-style-type: none"> przejęcie budynku d. gorzelni na własność gminy i jego rewitalizacja dla celów turystycznych.
5	Karolówka	<ul style="list-style-type: none"> adaptacja budynku leśniczówki do celów publicznych
6	Krowica Sama	<ul style="list-style-type: none"> zagospodarowanie tartaku i placu wokół, nawiązanie współpracy z Polską Akademią Umiejętności w Krakowie.
7	Młodów	<ul style="list-style-type: none"> rewitalizacja strzelnicy z przełomu XIX i XX w.
8	Opaka	<ul style="list-style-type: none"> renowacja zabytkowych nagrobków z kamienia bruśnieńskiego na cmentarzu przy cerkwi, rewitalizacja centrum wsi Opaka – II etap.
9	Podlesie	<ul style="list-style-type: none"> odrestaurowanie d. domu ludowego z przeznaczeniem na lokal socjalny wykorzystywany w sytuacjach kryzysowych.
10	Sieniawka	<ul style="list-style-type: none"> renowacja zabytkowych nagrobków z kamienia bruśnieńskiego na cmentarzysku i ogrodzenie cerkwiska (współpraca z Nadleśnictwem

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

		Lubaczów).
11	Szczutków	<ul style="list-style-type: none"> • w sąsiedztwie cerkwi znajduje się cmentarz greckokatolicki, na którym zachowały się nagrobki i krzyże dłuta kamieniarzy z Brusna, wymagające renowacji i bieżącego utrzymania.
12	Załuże	<ul style="list-style-type: none"> • znajduje się tutaj cmentarz wyznaniowy dwóch obrządków, na którym zachowało się wiele znakomitych przykładów sztuki kamieniarskiej (bruśnieńskiej). W chwili obecnej wymagają one gruntownej renowacji. • dawna świetlica – rewitalizacja do celów lokalnych - izba pamięci.
11	Pozostałe zadania	<ul style="list-style-type: none"> • bieżące utrzymanie istniejących cerkwisk w Baszni Dolnej, Krowicy Samej, Opacie i Załużu. • podtrzymywanie historycznej świadomości mieszkańców gminy (współpraca ze szkołami). • systematyczna konserwacja i stała opieka nad zabytkową kamieniarką oraz kapliczkami przydrożnymi na terenie Gminy, renowacja zabytkowych nagrobków i pomników. • wspieranie działalności zespołów ludowych i grup obrzędowych. • kontynuacja prac konserwatorskich przy istniejącym starodrzewiu i pomnikach przyrody.

V. INSTRUMENTY WDRAŻANIA I OCENA WYNIKÓW GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zakłada się, że zadania określone w *Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018* będą realizowane w wyniku następujących działań:

1. Wspólne działanie władz samorządowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz z właścicielami i posiadaczami obiektów, diecezjami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi;

2. Działania własne władz samorządowych:

a) prawne – np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powoływanie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów, które winny być objęte ochroną;

b) finansowe – należyte utrzymywanie, wykonywanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy oraz dotacje, system ulg finansowych, nagrody, zachęty dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;

c) programowe – realizacja projektów i programów regionalnych,

d) inne – działania stymulujące, promocyjne, edukacyjne itp.

3. Działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej.

Zgodnie z *Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wójt ma obowiązek sporządzenia co 2 lata sprawozdania z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Ocena realizacji programu dokonana będzie na podstawie:

- liczby obiektów poddanych pracom rewaloryzacyjnym, konserwatorskim,
- zestawienia wydatków z budżetu gminy na ochronę, edukację i promocję dotyczących dziedzictwa kulturowego,
- liczby projektów związanych z edukacją kulturową,

- liczby projektów związanych z promocją obiektów zabytkowych i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- zmiany ilości obiektów zabytkowych – wskazanie ilości obiektów rozebranych, zniszczonych, nowo wprowadzonych do ewidencji lub objętych wpisem do rejestru,
- zmiany jakości zasobów obiektów zabytkowych – wskazanie, czy stan zachowania obiektów uległ poprawie lub pogorszeniu.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY LUBACZÓW

Ponieważ program jest zbiorem celów dla gminy jako terytorium administracyjnego, a nie wyłącznie dla władz samorządowych, także źródła finansowania nie odnoszą się wyłącznie do środków, którymi dysponować może samorząd. Zakłada się zatem, że źródłem finansowania zadań wskazanych do realizacji w *Programie*, będą zarówno środki, które pozostają w dyspozycji lub w zasięgu władz samorządowych, jak również inne źródła (prywatne, rządowe, itp.), tj.

- środki własne budżetowe Gminy Lubaczów na realizację zadań własnych,
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd gminy;
- środki znajdujące się w gestii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- dochody własne instytucji kultury;
- środki ministra kultury w ramach programu „Promesa Ministra Kultury”;
- zaciągane przez Gminę kredyty bankowe na realizację określonych celów i inwestycji,
- zyski z działalności statutowej i gospodarczej,
- odsetki z kont i rachunków bankowych,
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych,
- składki i zbiórki publiczne i finansowane ze środków ludności,
- fundusze krajowe i zagraniczne Unii Europejskiej,
- inne środki przewidziane prawem.

Obowiązek dbania o stan zabytków *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków. Znaczącym wsparciem dla zadań

z zakresu ochrony zabytków są także inne źródła dofinansowania, wśród których istotną rolę pełnią środki z budżetu państwa. Są to zarówno środki Generalnego Konserwatora Zabytków, jak i środki Wojewody Podkarpackiego (będące w dyspozycji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). W gestii Ministra Kultury znajdują się także środki specjalne, pochodzące z dochodów płynących z gier losowych, przeznaczone m.in. na promowanie i wspieranie działań na rzecz ochrony polskiego dziedzictwa narodowego.

Odnosnie obiektów sakralnych finansowanie prac związanych z remontami i pracami konserwatorskimi pokrywane jest w znacznym stopniu ze środków własnych parafii. W przypadku obiektów sakralnych stosowane jest także dofinansowanie ze środków budżetu państwa. Dodatkową możliwość wsparcia prac przy zabytkach sakralnych daje Fundusz Kościelny (funkcjonujący w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji). Jednym z celów Funduszu jest dofinansowywanie remontów i konserwacji obiektów sakralnych o wartości zabytkowej, w tym podstawowe prace zabezpieczające obiekt, a w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej). Fundusz nie finansuje konserwacji ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych.

W przypadku szczególnych projektów można też pozyskać środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dotyczy to dofinansowania konserwacji zabytkowych parków wpisanych do rejestru zabytków oraz dofinansowania publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Ponadto istnieją także możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej działania w sferze kultury mogą być wspierane w polityce strukturalnej poprzez realizację poszczególnych działań w RPO. Obecnie trwają prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Środki finansowe mogą być również pozyskiwane od właścicieli zabytków oraz innych osób prywatnych.

ZAŁĄCZNIKI

1. Zarys historii i krajobraz kulturowy Gminy Lubaczów.
2. Wykaz obiektów objętych gminną ewidencją zabytków na terenie Gminy Lubaczów.
3. Wykaz zabytków ruchomych na terenie Gminy Lubaczów.
4. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Lubaczów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych Województwa Podkarpackiego.
5. Wykaz kart ewidencji stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Lubaczów wpisanych do ewidencji zabytków archeologicznych Województwa Podkarpackiego.

ZARYS HISTORII I KRAJOBRAZ KULTUROWY GMINY LUBACZÓW

Dolina Lubaczówki była od dawna atrakcyjnym terenem dla rozwoju osadnictwa. Ślady bytności prehistorycznych ludzi - mezolitycznych myśliwych i rybaków, zostały odnalezione w Lisich Jamach i Szczutkowie. W okresie neolitu pojawili się tu pierwsi rolnicy związani z kulturą ceramiki wstęgowej (ok. 4,5 tys. lat p.n.e.). Przykładem form najstarszego osadnictwa w okolicach Lubaczowa może być cmentarzysko kurhanowe w Młodowie. Należało ono do neolitycznej kultury ceramiki sznurowej grupy naddniestrzańskiej. Odnalezione przedmioty z wyposażenia grobowego, takie jak gliniane naczynia i narzędzia krzemienne, archeolodzy określili na początek 3 tys. p.n.e. Luźne znaleziska narzędzi z kolejnych okresów prehistorycznych świadczą o intensywnej penetracji tych terenów przez ludy o różnym obliczu kulturowym.

Osadnictwo o charakterze stałym zapoczątkowane zostało na tym terenie we wczesnym średniowieczu. W tym czasie wytworzył się tu mieszany lechicko-ruski charakter etniczny. Wraz z dominacją polityczną księstw ruskich w okresie średniowiecza element ruski silniej zaznaczył tu swą pozycję. Z kolei przyłączenie tego obszaru wraz z całą Rusią Czerwoną do Korony Polskiej zapoczątkowało ogromne przemiany związane z kolonizacją z Zachodu, przeważnie o charakterze polskim. W XV i XVI w. na tereny te docierało również osadnictwo na prawie wołoskim, oparte na szybko rutenizującej się ludności zza Karpat. Na tej płaszczyźnie, w ciągu następnych dwustu lat wytworzyło się mieszane, polsko-ruskie oblicze kulturowe, na które nałożyło się osadnictwo żydowskie. To ostatnie we wsiach podlubaczowskich odgrywało ważną rolę, szczególnie w zakresie handlu i rzemiosła, ale także i rolnictwa.

Lubaczów, podniesiony w 2 połowie XIV w. do rangi miasta, skupiał już w tym czasie wokół siebie kilka osad wiejskich wzmiankowanych źródłowo na przełomie XIV i XV w., ale niewątpliwie zapoczątkowanych jeszcze w okresie staroruskim. W dokumencie

lokacyjnym Lubaczowa z 1376r. wymieniony jest Młodów, niewątpliwie najstarsza wieś na terenie współczesnej Gminy. W tym samym czasie istniał już również Szczutków. W 1388r., jako „Szczytatycze”, przekazany został przez księcia mazowieckiego i bełskiego Ziemowita IV na uposażenie parafii łacińskiej w Lubaczowie. Akt ten dał początek rozwojowi dóbr kościelnych, do których w końcu XV w. dołączyła także wieś Załuże.

Cała środkowa i północna część regionu pozostała jednak w rękach książęcych, później monarszych, a Lubaczów stał się ośrodkiem jednego z zasobniejszych starostw w Rzeczypospolitej. Obok Młodowa, do większych wsi starościńskich wzmiankowanych w XV w., należała Basznia (1444r.). W pierwszej połowie następnego stulecia starostwo lubaczowskie wzbogaciło się o dwie nowe wsie, położone w pobliżu głównego ośrodka dóbr królewskich. Należała do nich Opaka, wzmiankowana w 1531r. oraz Lisie Jamy lokowane w 2 ćw. XVI w. przez Jana Tarnowskiego, hetmana wielkiego koronnego i starostę lubaczowskiego.

Równocześnie zaczęły kształtować się majątki szlacheckie. Ulokowały się one na wschodnich rubieżach współczesnej gminy. W 1544r. Krowica, dawna wieś królewska, wzmiankowana w 1503r., przekazana została ruskiemu szlachcicowi Klemensowi Lityńskiemu, w zamian za jego dobra rodowe położone w ziemi przemyskiej. Wkrótce też powstała tu wieś Budomierz. Obydwie wsie stały się ważnymi ośrodkami dóbr prywatnych. W XVI i XVII w. w oparciu o eksploatację bogatych zasobów leśnych zaczęły rozwijać się mniejsze osady. Tak wykształciła się współczesna wieś Antoniki, zamieszkała pierwotnie przez drobną szlachtę zagrodową. Według rodzinnego podania potwierdzonego przekazami źródłowymi, protoplaści rodu: Jakub, Jan i Adam Antonikowie, otrzymali przywilej, wydany przez króla Jana Kazimierza, na mocy którego otrzymali w posiadanie część gruntów królewskich należących podówczas do uposażenia miasta Lubaczowa, a znajdujących się na terenie Młodowa. Jednocześnie uwolnieni zostali od podatków miejskich i jurysdykcji wójta lubaczowskiego. W zamian zobowiązali się do pełnienia służby wojskowej na potrzeby monarchy. Z czasem (do końca XVIII w.), poprzez rodzinne działy majątkowe, wykształciła się osada Antoniki – zaścianek szlachecki, posiadający charakter podmiejskiej jurydyki.

W podobny sposób w 1664r. Błażej Kornaga, podleśniczy lubaczowski otrzymał za zasługi od Aleksandra Michała Lubomirskiego, ówczesnego koniuszego koronnego i starosty lubaczowskiego, pole w Młodowie. Ród Kornagów z czasem rozrósł się, dając początek funkcjonującemu do chwili obecnej przysiółkowi Kornagi (część wsi Dąbrowa). Proces rozwoju gospodarczego terenów współczesnej Gminy w XVI, a szczególnie w XVII w. był zakłócany przez liczne wojny, najazdy tatarskie, kozackie, a także epidemie chorób zakaźnych i niepokoje społeczno-religijne. Szczególnie tragiczny w skutkach okazał się najazd tatarski z września 1629r., kiedy to główny obóz tatarski (tzw. „kosz”) znajdował się w Budomierzu. Rozsyłane stąd zagony tatarskie w ciągu trzech dni dotkliwie spustoszyły okoliczne wsie. Zniszczeniu uległa wówczas ponad połowa zabudowań Opaki, zginęła znaczna część mieszkańców Lisich Jam, znaczne straty zanotowano też w Młodowie i Krowicy. W kilku miejscowościach na terenie Gminy odnotowano również obecność wojsk szwedzkich króla Karola Gustawa, które w 1656r. przemieszczały się przez ziemię lubaczowską w kierunku Jarosławia (Załuże, Krowica Hołodowska). Ten niepomyślny okres zasadniczo skończył się w 1672r., kiedy to wojska Jana Sobieskiego, ówczesnego hetmana wielkiego koronnego, a późniejszego króla, przechodząc przez teren współczesnej Gminy rozbiły Tatarów pod Niemirowem.

Po okresie wojen nastąpiła odbudowa osadnictwa. Na początku XVIII w. założona została Sieniawka. Pół wieku później przy tej wsi powstała osada Huta Kryształowa, funkcjonująca w oparciu o zakład przeniesiony spod Brusna Starego. W końcu XVIII w., po rozbiorach Rzeczypospolitej, do starego osadnictwa polsko-rusko-żydowskiego, dołączyli Niemcy sprowadzeni na ten teren w ramach tzw. kolonizacji józefińskiej. Pod Lubaczowem koloniści niemieccy, zarówno ewangelicy, jak i katolicy, założyli w kilka osad – Reichau (ob. Podlesie), Burgau (ob. Karolówka), Felsendorf (ob. Dąbków); osiedlili się także na Ostrowcu, wówczas niezależnej wsi.

Na początku XIX w. dawne królewszczyzny zostały sprzedane w ręce prywatne. Utworzony został tym samym znaczny kompleks lubaczowskich dóbr prywatnych należący początkowo do Pawłowskich i Bernsteinów. W 1882r. klucz lubaczowski znalazł się na dłużej w posiadaniu rodziny Gołuchowskich. Obejmował on łącznie kilka folwarków

i znaczne kompleksy leśne w Baszni Dolnej, Hucie Kryształowej, Lisich Jamach i Opace. We wschodniej części regionu, na terenie Krowicy i Budomierza istniały mniejsze majątki ziemiańskie, charakteryzujące się częstymi zmianami właścicieli.

Na przełomie XVIII i XIX w. oraz w ciągu następnych dwóch stuleci z terenów dużych wsi, posiadających odległe początki, zaczęły wyodrębniać się mniejsze osady, które z czasem zyskiwały samodzielność. Basznia, podzieliła się na Basznię Dolną i Basznię Górną, a także dała początek Borowej Górze i Tymcom. W połowie XIX w. z terenu Krowicy wyodrębniono trzy gminy katastralne: Krowicę Hołodowską, Samą i Lasową. W późniejszym okresie z Krowicy Hołodowskiej wydzielił się dawny jej przysiółek Wólka Krowicka. Samodzielność uzyskały również dawne lubaczowskie przysiółki: Hurcze, Bałaje i na koniec Mokrzyca. W odwrotnym kierunku poszła z kolei gmina Ostrowiec, która w 1933r. została przyłączona do Lubaczowa. W latach 30. XX w. dokonano również zmian nazw dawnych osad niemieckich: Burgau zmieniono na Karolówkę, Felsendorf na Dąbków, Reichau na Podlesie.

Okres II wojny światowej przyniósł dla terenów współczesnej Gminy Lubaczów duże zniszczenia, które objęły wszystkie dziedziny życia gospodarczego i społecznego. W latach 1939-1947 nieodwracalnej przemianie uległa przede wszystkim struktura ludnościowa. W wyniku polityki eksterminacyjnej okupanta sowieckiego miały miejsce masowe deportacje ludności polskiej i częściowo ukraińskiej w głąb ZSSR. Także początek okupacji niemieckiej okazał się tragiczny (pacyfikacja przysiółka Czarne pod Załużem). W latach 1942-1943 hitlerowscy Niemcy dopuścili się masowej eksterminacji Żydów.

W drugiej połowie lat 40. skali zniszczeń dopełniły zmagania polsko-ukraińskie. Represyjna działalność Ukraińskiej Powstańczej Armii dotknęła ludność polską z Baszni Dolnej i Górnej, Podlesia, Wólki Krowickiej, Dąbrowy i wielu innych wsi. W wyniku ukraińskich ataków na wiosnę 1944r. Polacy zmuszeni zostali do opuszczenia zamieszkiwanych przez siebie miejscowości. Powroty następowały dopiero w drugiej połowie tego roku, po przejściu frontu niemiecko-sowieckiego. W tym czasie, jesienią 1944r., po wytyczeniu nowej granicy państwowej i na podstawie umowy o wymianie

ludności, z terenu gminy lubaczowskiej repatriowano na Wschód mieszkańców narodowości ukraińskiej. Kolejna fala przesiedleń Ukraińców nastąpiła w 1947r. w trakcie akcji „Wisła”.

W wyniku tych wszystkich tragicznych w skutkach działań zatarty został wielokulturowy krajobraz osadniczy.

Po zakończeniu działań zbrojnych lubaczowska gmina stopniowo podnosiła się z ruin, choć wiele osad, w tym Sieniawka, nie zostało już odbudowanych. W okresie powojennym strukturę osadniczą uzupełniono o wieś Piastowo, lokowaną w 1948r. na terenie dawnego majątku w Baszni Dolnej. Stopniowo też odbudowywano stan ludności, przede wszystkim w oparciu o Polaków ze zniszczonych osad, repatriantów ze Wschodu i osadników z Rzeszowszczyzny. Powoli rosła liczba mieszkańców, chociaż poziom z okresu międzywojennego - ok. 15 000 osób, jeszcze przez wiele lat trudno będzie osiągnąć. Według danych z 2004r. Gmina Lubaczów liczyła 9155 mieszkańców.

Obiektom dawnej architektury sakralnej towarzyszą nowe świątynie, posiadające często interesujące formy architektoniczne. W okresie intensywnego rozwoju budownictwa kościelnego w końcu XX i na przełomie XX i XXI w. powstało na terenie Gminy kilkanaście nowych świątyń. Istnieją one w takich miejscowościach jak: Antoniki, Borowa Góra, Budomierz, Dąbrowa (par. Basznia D.), Dąbrowa (par. p.w. św. Stanisława w Lubaczowie), Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Wólka Krowicka, Tymce, Załuże. Na terenie Gminy Lubaczów największą wartość kulturową posiadają zabytki architektury sakralnej. Spośród budowli wzniesionych przed 1939r. zachowało się do chwili obecnej sześć świątyń, w tym trzy kościoły i kaplice rzymskokatolickie, dwa zbory poewangelickie oraz jedna cerkiew. Wszystkie one pełnią obecnie funkcje liturgiczne i użytkowane są przez Kościół rzymskokatolicki. Nieocenioną stratą dla dziedzictwa kulturowego Gminy było zniszczenie w ostatnim pięćdziesięcioleciu aż pięciu świątyń greckokatolickich. Bezpośrednio po zakończeniu II wojny, już w latach 40. i 50. XX w., rozebrane zostały cerkwie w Sieniawce i Baszni Dolnej. W następnym okresie drewniane świątynie greckokatolickie objęte zostały plagą pożarów: w 1984r. spłonęła cerkiew w Załużu, w 2000r. w Krowicy Samej, w 2003r. w Opacie. Mimo, iż świątynie te przestały istnieć, to

jednak zachowana dokumentacja fotograficzna i opisowa pozwala włączyć je do dziedzictwa kulturowego Gminy Lubaczów.

Obiektom dawnej architektury sakralnej towarzyszą nowe świątynie, posiadające często interesujące formy architektoniczne. W okresie intensywnego rozwoju budownictwa kościelnego w końcu XX i na przełomie XX i XXI w. powstało na terenie Gminy kilkanaście nowych świątyń. Istnieją one w takich miejscowościach jak: Antoniki, Borowa Góra, Budomierz, Dąbrowa (par. Basznia D.), Dąbrowa (par. p.w. św. Stanisława w Lubaczowie), Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Wólka Krowicka, Tymce, Załuże.

Istniejące na terenie Gminy Lubaczów świątynie greckokatolickie reprezentowały wszystkie najważniejsze okresy w rozwoju cerkiewnej architektury sakralnej. Najstarszą z nich była drewniana cerkiew p.w. Opieki NMP w Załużu, wzniesiona w 1700r. Budowla ta charakteryzowała się wysokim poziomem rzemiosła ciesielskiego. Nad nawą wznosiła się czworoboczna kopuła zrębowa, wzmocniona od wewnątrz konstrukcją ramową, analogiczną do rozwiązania zastosowanego we wzniesionej sto lat wcześniej cerkwi p.w. św. Paraskewy w Radrużu (k. XVI w.). Jedyłą pozostałością po tej unikalnej świątyni jest obecnie murowana, parawanowa dzwonnica z 1902r. i grupa krzyży na przycerkiewnym cmentarzu (XIX w.).

Dużo analogii do cerkwi w Załużu wykazywała również nie zachowana do naszych czasów świątynia p.w. Narodzenia NMP w Opace. O wyjątkowości cerkwi opackiej świadczyła jej niezwykła uroda, wynikająca z samej malowniczej formy i położenia na sztucznie uformowanym wzgórzu, górującym niegdyś nad szeroko rozlanymi wodami stawu. Świątynia wzniesiona została staraniem całej gromady wiejskiej w 1756r. Pierwotnie była to typowa cerkiew ruska zbudowana w konstrukcji zrębowej, na planie trójdzielnym, z szerszą i wyższą nawą zwieńczoną podobnie jak cerkiew w Załużu czworoboczną kopułą zrębową z jednym załamaniem, tzw. „wierchem”.

Po przebudowie w 1896r. wygląd zewnętrzny świątyni uległ całkowitej zmianie. Dotychczasowa, niepozorna cerkiew zyskała urozmaiconą, bogatą sylwetkę z trzema efektownymi kopułami pozornymi, przypominającymi odwrócone kielichy kwiatów. Po pożarze w 2003r. powstała inicjatywa odbudowy tej wyjątkowej świątyni. Przy Urzędzie

Gminy zawiązano Społeczny Komitet Odbudowy Cerkwi w Opacie. Podjęte starania jak dotychczas przyczyniły się do odnowienia dzwonnicy-bramy, stojącej samotnie na cerkwisku, na zachód od pozostałości po świątyni.

Puste miejsce pozostało również po spalonej w 2000r. drewnianej cerkwi p.w. św. Michała Archanioła w Krowicy Samej. Wzniesiona w 1870r. i rozbudowana w 1936 r. należała do największych konstrukcji drewnianych w powiecie lubaczowskim. Jej całkowita długość wynosiła prawie 30 metrów. Świątynia ta wyraźnie nawiązywała do ówczesnej architektury murowanej o cechach neobizantyjskich.

Cerkiew p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sieniawce z 1877r., w odróżnieniu od nieco młodszej świątyni w Krowicy Samej, posiadała niewielkie rozmiary. Układ przestrzenny nawiązywał jednak do ówczesnie promowanych tendencji, szczególnie w rozwiązaniu nawy, poszerzonej o boczne aneksy. Na głównej osi świątyni, od zachodu, położona była wolnostojąca dzwonnica. Cały zespół zajmował naturalne, podłużne wyniesienie, na którym, w towarzystwie świątyni, założono również cmentarz.

Jedyna zachowana cerkiew na terenie Gminy Lubaczów istnieje w Szczutkowie. Drewnianą budowlę p.w. św. Dymitra Męczennika wzniesiono na miejscu poprzednich w 1904r. Dobrze utrzymana świątynia pełni obecnie funkcję kaplicy filialnej parafii rzymskokatolickiej w Łukawcu. Posiada w stosunku do poprzednio opisanych cerkwi najbardziej urozmaicony plan. Zarówno sanktuarium, jak i obszerne ramiona boczne przy nawie są trójbocznie zamknięte, co niewątpliwie przydaje świątyni pewnej finezji. Obok cerkwi zachowała się starsza od niej skromna, słupowa dzwonnica.

Budowle drewniane dominowały wśród świątyń Cerkwi greckokatolickiej na terenie współczesnej Gminy Lubaczów. Jedyną świątynią murowaną była cerkiew p.w. Soboru NMP w Baszni Dolnej, wzniesiona w 1904r. Zaprojektował ją w stylu neobizantyjskim znany ukraiński architekt Wasyl Nahirny. Dzięki monumentalnej sylwetce z pięcioma kopułami, doskonale widocznymi znad doliny Sołotwy, była jedną z najpiękniejszych świątyń w okolicach Lubaczowa. Obecnie na cerkwisku pozostał krzyż misyjny z 1925r., jedno z najbardziej okazałych dzieł kamieniarzy bruśnieńskich.

Wśród trzech najstarszych kościołów rzymskokatolickich na terenie Gminy Lubaczów najodleglejszą metrykę posiada kaplica p.w. bł. Jakuba Strzemię w Antonikach, filia parafii p.w. św. Karola Boromeusza w Lubaczowie. Ta niewielka świątynia wzniesiona została w 1906r., w okresie intensywnego rozwoju budownictwa kościelnego na terenie Archidiecezji Lwowskiej, zarządzanej wówczas przez abp Józefa Bilczewskiego. Pierwotna skromna kaplica została w latach 1986-1987 znacznie rozbudowana. Prace wykonano za staraniem bp. Mariana Jaworskiego ówczesnego Administratora Apostolskiego Archidiecezji w Lubaczowie.

Najcenniejszym zabytkiem drewnianej architektury kościelnej na terenie Gminy Lubaczów jest drewniana świątynia p.w. Przemienienia Pańskiego w Krowicy Samej. Kościół wzniesiony został w latach 1932-1933 i poświęcony 26 listopada 1933r., jako kaplica filialna parafii w Lubaczowie. Fundatorem kościoła była Polska Akademia Umiejętności w Krakowie, właściciel miejscowego majątku dworskiego.

Świątynia założona została na planie krzyża. W zwieńczeniu fasady nie mogło zabraknąć niewielkiej wieżyczki na sygnaturkę, zwieńczonej finezyjnym hełmem. Kościół krowicki poprzez swoją architekturę reprezentuje nowoczesne trendy w sakralnej architekturze drewnianej bliższe rozwiązaniom stosowanym w kościołach murowanych. Pewne podobieństwa stylistyczne widoczne są w nieodległym kościele w Miękiszu Nowym wzniesionym w 1918r. Drewniana architektura kościelna w okolicach Lubaczowa znalazła pewną kontynuację w końcu XX w., kiedy to powstała skromna kaplica w Budomierzu (filia parafii w Krowicy Samej).

Najciekawszym zabytkiem architektury sakralnej Kościoła rzymskokatolickiego na terenie Gminy Lubaczów jest niewątpliwie kościół parafialny p.w. św. Andrzeja Boboli w Baszni Dolnej. Ta jedna z największych świątyń na terenie Gminy wzniesiona została w latach 1938-1939. Prace nad jej wykończeniem zostały sfinalizowane tuż po zakończeniu wojny. Uroczyste poświęcenie kościoła odbyło się 22 maja 1949r.

Architektura świątyni jest silnie zakorzeniona w tradycji sztuki budowlanej Kościoła Zachodniego. Nawiązuje do stylistyki włoskiego średniowiecza, silnie przetworzonej

w duchu najnowszych tendencji w architekturze lat 30. XX w. (Art Dèco, neoklasycyzm). Cechy stylowe najsilniej widoczne są w podzielonej uskokowo fasadzie, zwieńczonej schodkowym szczytem. Pośrodku, nad wejściem głównym umieszczona została dużych rozmiarów rozeta. Według pierwotnych planów obok świątyni miała stanąć również smukła dzwonnica, nawiązująca do włoskiej kampanili.

Kościół baszeński powstał niewątpliwie na fali rozwoju architektury sakralnej na terenie Archidiecezji Lwowskiej za czasów abp. Bolesława Twardowskiego. Świątynia ta pod wieloma względami jest wyraźną analogią do wzniesionego w 1934r. słynnego kościoła p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej na Łyczakowie we Lwowie, czy też do zbudowanego w podobnym czasie kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Cewkowie (1934-1938).

Spośród świątyń użytkowanych obecnie przez Kościół rzymskokatolicki znajdują się dwa dawne zbory ewangelickie, związane z funkcjonowaniem w okolicach Lubaczowa kolonii niemieckich. Są to jednocześnie najstarsze świątynie murowane na terenie Gminy Lubaczów. Pierwsza z nich znajduje się w Podlesiu, wsi zwanej pierwotnie Reichau, założonej w 1783r. z inicjatywy władz austriackich na terenie Baszni. Kaplica, dawny zbór, wzniesiona została w 1856r., a więc prawie pół wieku po lokacji osady. Swoją pierwotną funkcję pełniła do czasów II wojny światowej i opuszczenia osady przez Niemców.

Pod względem architektonicznym świątynia reprezentuje typową dla swego czasu mieszankę stylów z elementami neogotyku i klasycyzmu. Trójosiowa fasada posiada płytki ryzalit zwieńczony blankami, a ostrołukowym oknom towarzyszy boniowanie. Na zwieńczeniu trójkątnego, płaskiego szczytu znajduje się charakterystyczna, niewielka sygnaturka. Obok kaplicy ulokowana została obszerna pastorówka, wzniesiona równocześnie ze świątynią i tworząca razem z nią ciekawy i rzadki na terenie powiatu lubaczowskiego zespół architektoniczny.

Druga pod względem wieku świątynia murowana na terenie Gminy Lubaczów, usytuowana jest w Dąbkowie, danej kolonii niemieckiej o nazwie Felsendorf. Zbór wzniesiony został w 1886r., o czym informuje data widniejąca na szczycie. Po wyjeździe

większości osadników niemieckich, już na przełomie XIX i XX w. świątynia została przejęta przez katolików i do chwili obecnej funkcjonuje jako kaplica filialna p.w. Serca Pana Jezusa, należąca do parafii św. Stanisława w Lubaczowie.

Świątynia położona jest przy głównej drodze wiodącej przez wieś, która pokrywa się z dawnym traktem łączącym Lubaczów z Wielkimi Oczami i Jaworowem. Skromna bryła o cechach neostylowych posiada przy głównym wejściu charakterystyczny dla 2 połowy XIX w. tzw. domek portalowy. W fasadzie, na zwieńczeniu trójkątnego szczytu, podobnie jak w dawnym zborze w Podlesiu, osadzona jest niewielka, drewniana sygnaturka. Surowa, jednoprzestrzenna bryła nawy, przedłużona jest o pomieszczenie pełniące funkcję zakrystii, a poprzednio salki katechetycznej. Za kościołem, wśród łąk zachowały się pozostałości cmentarza ewangelickiego.

W okolicach Lubaczowa zachowały się liczne przykłady drewnianych i murowanych kapliczek przydrożnych. Murowane obiekty małej architektury sakralnej istnieją na terenie Baszni Dolnej, Borowej Góry i Gwozdów, Dąbkowa, Karolówki, Lisich Jam, Opaki (Kamienne) oraz Szczutkowa. Posiadają różne formy, od słupowych, po proste układy jednoprzestrzenne i bardziej urozmaicone, ze stylowymi dekoracjami architektonicznymi przetworzonymi przez ludowych budowniczych.

Ciekawy zespół drewnianych kapliczek domkowych powstał w 1 tercji XX w. na terenie trzech sąsiadujących ze sobą miejscowości - Młodowa, Karolówki i Borowej Góry. Kapliczki te pod względem dekoracji architektonicznej wykazują ścisły związek z rozwijającym się w tym samym czasie „stylem lubaczowskim” w drewnianym budownictwie mieszkalnym. Charakterystycznym elementem tego stylu są dekoracje trójkątnych szczytów w dwuspadowych daszkach. Odmienny typ reprezentuje kapliczka św. Jana Nepomucena w Krowicy Samej, wystawiona na początku XX w. przy moście prowadzącym do miejscowego dworu. Drewniana figurka świętego osłonięta została daszkiem wspartym na czterech kolumnkach ujętych od dołu ozdobnym płótkiem. Snycerskie wykończenie detalu świadczy o dużym poczuciu estetyki twórców tej kapliczki. Tradycja stawiania kapliczek wykazuje ciągłość po dzień dzisiejszy. Wznoszone

ze stosowanych współcześnie materiałów, ustawiane są przeważnie w przydomowych ogródkach, świadcząc o pobożności mieszkańców.

Spośród kilku dworów istniejących przed 1939 r. na terenie Gminy Lubaczów do naszych czasów nie zachował się ani jeden. Nie przetrwały one II wojny światowej. Były to na ogół mniej lub bardziej zamożne siedziby lokalnych właścicieli ziemskich, które obok funkcji gospodarczych, pełniły ważną rolę społeczną. O architekturze tego typu domów mieszkalnych, z pewnością wyróżniających się w krajobrazie zabudowy wiejskiej, wiemy niewiele. Jedynie dwór Andruszewskich w Smolinie (ob. teren osady Huta Kryształowa), znany jest na podstawie zdjęć i akwareli Zygmunta Andruszewskiego. Był to rozległy, parterowy budynek z gęstą siecią okien i malowniczymi kominami na wyniosłym dachu. Dwór, znany z pobytu w nim słynnej pisarki Gabrieli Zapolskiej, zatopiony był w zieleni gazonów i rozległego, zachowanego do dziś parku krajobrazowego.

Wyróżniać się musiał również modrzewiowy dwór w Krowicy Samej, wzniesiony w XVIII w., pełniący funkcję ośrodka dóbr znajdujących się w posiadaniu początkowo Lityńskich, później Rosnowskich i Fedorowiczów, a na koniec Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Wiadomo na podstawie zapisków Karola Notza, iż jeszcze na początku XX w. znajdował się tu bogaty zestaw mahoniowych mebli, marmurowy kominek, a z cennych pamiątek - kilim turecki z wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego. Cenna galeria portretowa znajdowała się również w bogato zdobionych wnętrzach dworu Borowskich, później Brunickich na Okopach w Krowicy Hołodowskiej. Mniejsze dwory, znajdujące się niegdyś w Budomierzu i Załużu, musiały również posiadać ciekawe wyposażenie i oryginalną architekturę.

O niegdyśszej klasie lubaczowskich dworów może już dziś świadczyć jedynie rządówka przy folwarku Gołuchowskich w Baszni Dolnej. Budowniczości tego murowanego budynku, wzniesionego na przełomie XIX/XX w., nadali mu typowy dla tej epoki eklektyczny charakter. Najciekawsza jest fasada z wąskim ryzalitem i dwuspadowym, naczółkowym dachem, w którym umieszczono drewnianą dekorację architektoniczną o cechach tzw. „alpenstilu”.

Estetyczny charakter nadawano w tym czasie również budynkom gospodarczym i przemysłowym. Świadczą o tym stajnie, gorzelnia i czworaki w Baszni Dolnej, czy gorzelnia w Hucie Kryształowej. Ten ostatni obiekt posiada płaskie ściany z podziałem ramowym za pomocą lizen. Wewnątrz zachowały się elementy żeliwnych i żelaznych konstrukcji słupów i sklepień, charakterystycznych dla przełomu XIX i XX w. Z podobnego czasu pochodziła gorzelnia w Krowicy Samej, rozebrana w 1998r. Posiadała ona ciekawą bryłę z dekoracją o cechach neoromańskich i neogotyckich. Niestety po stracie swych pierwotnych funkcji ostatnie tego typu podworskie obiekty gospodarcze ulegają rozbiórkom (Basznia Dolna).

Oryginalnymi cechami architektonicznymi odznaczają się również inne budowle, wyróżniające się w wiejskim krajobrazie Gminy Lubaczów. Należy do nich m. in. zespół dworca kolejowego w Baszni Dolnej, związany z dużą inwestycją, jaką była budowa w latach 80. XIX w. jarosławsko-sokalskiej linii kolejowej. Nowszym obiektem w grupie budynków kolejowych jest monumentalna, nieużytkowana już wieża ciśnień w Tymcach.

Na terenie Gminy znajdują się również interesujące przykłady architektury militarnej z czasów II wojny światowej. Należą do nich sowieckie schrony bojowe wchodzące w skład tzw. Linii Mołotowa, budowanej w latach 1940-1941 w szerokim pasie wzdłuż sowiecko-niemieckiej granicy z września 1939r. Kilka tego typu betonowych schronów zachowało się na terenie Huty Kryształowej i Załuża.

Wiejskie budownictwo drewniane było przez setki lat najbardziej wyróżniającym się elementem lokalnego krajobrazu kulturowego. Po zniszczeniach wojennych i zapoczątkowanych w połowie XX w. przemianach cywilizacyjnych, budownictwo drewniane zaczęło ustępować murowanemu. Na początku XXI w. zabytki dawnej zabudowy drewnianej weszły już w fazę zaniku. Najstarsze z nich sięgają 2 połowy XIX w., a młodsze lat 60. XX w. Zabytki tego typu występują jeszcze w niemal wszystkich miejscowościach Gminy, a szczególnie w Krowicy Hołodowskiej i Samej, Karolówce, Załużu i Opace.

W zestawie zabytkowej spuścizny budownictwa drewnianego największe znaczenie posiadają obiekty mieszkalne. Przy stosowaniu uniwersalnej i znanej od średniowiecza konstrukcji zrębowej domy wiejskie w klasycznej formie, rozpowszechnionej na przełomie

XIX i XX w., reprezentują plany jednotraktowe, trójwewnętrzne (izba-sień-komora), w układzie szerokofrontowym, czyli z drzwiami umieszczonymi z dłuższej elewacji. Zabiegi estetyczne objęły w tego typu obiektach widoczny od drogi szczyt dwuspadowego dachu. W tzw. „facjacie” wiejscy cieśle umieścili ozdobnie wycinane wsporniki okapowe, jętki i wiatrownice. Detale te stały się popularne zarówno na wsi, jak i w małych miasteczkach okolic Lubaczowa, co obok pewnych standardowych rozwiązań w zakresie układu przestrzennego, pozwoliło wyodrębnić w lokalnym budownictwie tzw. „styl lubaczowski”. Obejmuje on również budynki mieszkalne o bardziej rozbudowanym rozplanowaniu (dwutraktowe), wznoszone dla bardziej zasobnych gospodarzy. Do tego typu obiektów należy też m. in. leśniczówka w Karolówce. Styl ten był efektem swoistej mody rozwiniętej przez działających na wsiach podlubaczowskich cieśli. Należeli do nich m. in.: Kazimierz Czuwała „Niemy” z Karolówki, Błażej Szynal z Bałajów, Stanisław Młodziński ze Szczutkowa, Michał Hypiak z Krowicy Samej, Wojciech Król i Józef Kowalski z Załuża.

Obok budynków mieszkalnych w zabudowie drewnianej okolic Lubaczowa występuje cały zestaw budynków o charakterze gospodarczym. Stajnie, obory, spichlerze, szopy, drewnutnie, stodoły wznoszone były w konstrukcji zrębowej, słupowej lub mieszanej. Uwagę zwracają wolnostojące spichlerze z drzwiami zamykanymi na solidne zamki (Lisie Jamy, Budomierz).

Interesujące jest również dawne budownictwo murowane, pozostałe we wsiach zamieszkałych niegdyś przez osadników niemieckich, przede wszystkim w Podlesiu i Dąbkowie. Oczekuje ono na dokładniejsze badania. Wśród wiejskich budynków użyteczności publicznej występujących na terenie Gminy uwagę zwracają dawne szkoły, istniejące w Baszni Górnej i Podlesiu, Bałajach, Hurczu, Dąbkowie, Młodowie, Opacie, Szczutkowie. Najstarsze z nich wzniesione zostały na przełomie XIX i XX w., młodsze w latach 20. i 30. XX w. Zarówno te murowane, jak i drewniane reprezentują ciekawą architekturę charakterystyczną dla czasu swego powstania. Drewniane obiekty w Dąbkowie i Opacie są odbiciem popularnego w okresie międzywojennym tzw. „stylu dworkowego” i zapożyczeń podhalańskich. Murowane szkoły w Bałajach (1925-1926) i Hurczu (1932-1933) są dziełem uzdolnionego budowniczego inż. Władysława Ruebenbauera z Lubaczowa.

W wiejskim krajobrazie ważne znaczenie odgrywają również budynki o charakterze przemysłowym, przede wszystkim młyny i kuźnie. Obiektów tego typu zachowało się jednak już stosunkowo niewiele. Kilka lat temu spłonął najcenniejszy zabytek tego typu – drewniany młyn wodny w Budomierzu. Pozostał po nim system śluz z zastawami spiętrzającymi wodę. Tradycje młynarskie gminy reprezentuje dziś już tylko murowany młyn w Baszni Dolnej, wystawiony przy rzece Sołotwa na początku XX w.

Okolice Lubaczowa i występujące tu walory przyrodniczo-kulturowe były od dawna wdzięcznym tematem dla malarzy. Świadczy o tym litografia ukazująca cerkiew w Opacie autorstwa Macieja Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego (1814-1890), zamieszczona w albumie „Okolice Galicyi”, wydanym we Lwowie w 1847r. Praca Stęczyńskiego, coraz bardziej docenianego polskiego malarza, rysownika i krajoznawcy z czasów romantyzmu, jest pierwszym znanym dziełem malarskim związanym tematycznie z terenami współczesnej Gminy Lubaczów (oryginalna grafika znajduje się w zbiorach Muzeum Kresów w Lubaczowie).

W spuściźnie dzieł malarskich zachowanych na obszarze Gminy dominują zabytki sakralne, związane z kręgiem Cerkwi obrządku wschodniego. Ich liczba jest stosunkowo duża, mimo iż malarstwo ikonowe, podobnie jak zabytki architektury cerkiewnej, uległo również w znacznym stopniu zniszczeniu lub rozproszeniu; tylko niewielka część trafiła do zbiorów muzealnych. Razem z cerkwią spłonął cenny, architektoniczny ikonostas z końca XVII w. w Załużu. Nie do końca znany jest los ikon z cerkwi w Krowicy Samej. W zbiorach sztuki cerkiewnej Muzeum Zamku w Łańcucie znajduje się część ikonostasu z Opaki (k. XVII w.) oraz wiele innych elementów wyposażenia tej świątyni, głównie księgi liturgiczne. Pojedyncza ikona z cerkwi opackiej znalazła się również w powiększonym ikonostacie lubaczowskim znajdującym się obecnie w Soborze metropolitalnym w Przemyślu. Kilka ikon z rozebranych cerkwi trafiło również do podlubaczowskich świątyń i kapliczek (np. w Borowej Górze). Jediną świątynią, w której malarstwo ikonowe stanowi pokaźny zespół zachowany w swym autentycznym otoczeniu, jest cerkiew w Szczutkowie. Obok pozostałości ikonostasu z XVIII w. występuje tu kilka interesujących przedstawień ikonowych z XVIII-XIX w.

Dawne malarstwo sakralne Kościoła rzymskokatolickiego reprezentowane jest mniejszą ilością zabytków. W tej grupie wyróżniają się obrazy przywiezione po ostatniej wojnie ze wschodniej części Archidiecezji lwowskiej. Stamtąd pochodzi przedstawienie św. Wawrzyńca (XVII/XVIII w.), które zdobi wnętrze kaplicy w Szczutkowie. Na ścianie ołtarzowej kaplicy w Dąbkowie zawieszony jest obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, pochodzący z kościoła parafialnego w Niemirowie (XIX/XX w.). Interesujące zabytki malarstwa sakralnego w bogatych, snycerskich ramach, w tym obraz Matki Boskiej Nieustającej Pomocy (XIX/XX w.), znajdują się w kościele w Krowicy Samej.

Niezwykle efektownymi dziełami malarstwa sakralnego są polichromie ścienne. Dziewiętnastowieczne malowidła zdobiły wnętrza kilku nie zachowanych podlubaczowskich cerkwi. W Załużu istniała polichromia wykonana w 1861r. przez malarza Włodzimierza Manastyrskiego. W 1895r. polichromią figuralno-ornamentalną ozdobiono również wnętrze cerkwi w Krowicy Samej, a w 1905r. świątyni w Opacie. Spośród zabytkowych kościołów polichromia występuje w świątyni parafialnej w Baszni Dolnej. Monumentalne przedstawienia figuralne, w tym umieszczone na sklepieniu sceny z życia Chrystusa i Matki Boskiej, utrzymane są w realistycznej konwencji. Malowidła zdobiły również wnętrza w kaplicy w Dąbkowie.

Do dawnej tradycji pokrywania malowidłami wewnętrznych ścian świątyni nawiązano ostatnio w kościele parafialnym w Załużu. Za staraniem proboszcza ks. Jerzego Sopła artysta malarz Janusz Szpyt z Lubaczowa wykonał polichromię z przedstawieniami współczesnych świętych (m. in. bł. Bernardyny - Marii Jabłońskiej).

Specyficzną formą malarstwa są witraże. Zespół dwunastu scen figuralnych wypełnił w 1958r. okna w kościele w Baszni Dolnej. W tym zestawie znalazł się również patron świątyni św. Andrzej Bobola. Projekt witraży, utrzymanych w kanonie ówczesnej sztuki dekoracyjnej, jest dziełem Zofii Leśmiak, artystki z Krakowa.

Występujące na terenie Gminy Lubaczów dzieła sztuki rzeźbiarskiej urastają do rangi jednego z najważniejszych zjawisk kulturowych. Ogromne znaczenie posiada w tym zakresie spuścizna artystów ludowych i rzemieślników z bruśnieńskiego ośrodka

kamieniarskiego. Kamienne dzieła sztuki sakralnej, jak i wotywniej należą do najbardziej widocznych i rozpoznawalnych cech lokalnego krajobrazu kulturowego.

Najstarsze krzyże nagrobne zwane „turkami”, związane z mogiłami ofiar najazdów tatarskich, pochodzą z XVII w. Tego typu zabytki zachowały się na terenie Lisich Jam i Baszni Górnej. Krzyż na starej mogile istniał również niegdyś na terenie Krowicy Hołodowskiej. Wykonywanie rzeźby nagrobnej zdominowało z czasem twórczość kamieniarzy bruśnieńskich. Większość zachowanych zabytków tego typu pochodzi z okresu między połową XIX, a końcem lat 30. XX w. Reprezentują one niemal wszystkie odmiany nagrobków wytwarzanych w Bruśnie Starym, łącznie z najpopularniejszą formą, jaką była tzw. „figura” – krzyż z płaskorzeźbionym wizerunkiem Chrystusa Ukrzyżowanego i dwiema postaciami u jego podstawy.

Interesujące przykłady twórczości kamieniarzy bruśnieńskich można odnaleźć na cmentarzach mieszanych: rzymskokatolickich i greckokatolickich w Krowicy Samej i Załużu, na cmentarzach greckokatolickich w Baszni Dolnej, Opace, Szczutkowie i Sieniawce. Przy użyciu tego samego materiału zostały wykonane również kamienne nagrobki na cmentarzach ewangelickich w Podlesiu i Dąbkowie. Obok tradycyjnych krzyży spotykane są tam wysokie obeliski. Na cmentarzu w Podlesiu znajduje się również pojedynczy nagrobek w formie steli z szerszym półkolistym zwieńczeniem nawiązującym do symboliki Ducha Świętego.

Wśród wielu nagrobków wykutych w większości przez anonimowych twórców znajdują się również dzieła Wasyla Gudza (1863-1936), uzdolnionego rzeźbiarza samouka z Sieniawki. Występują one na cmentarzu w Baszni Dolnej (rzeźba św. Mikołaja na nagrobku Teodora Dupira z 1928r) i Sieniawce (nagrobki rodziny Dyhdalewiczów i Wasiliuszków z początku XX w.). Na terenie cmentarza w Krowicy Samej istnieją również nagrobki wykonane przez kontynuatora tradycji bruśnieńskich mistrzów - Henryka Janczurę, lubaczowskiego artysty wywodzącego się z Lisich Jam (1948-2005).

Odległe tradycje posiada zwyczaj ustawiania wotywnych krzyży przydrożnych. Wiele z nich wykonywanych jest z drewna, czy ostatnio z żelaza. Najciekawsze są jednak dziełem kamieniarzy bruśnieńskich. Z połowy XIX w. pochodzą monumentalne krzyże gromadzkie,

stawiane z fundacji mieszkańców wsi lub pojedynczych osób dla uczczenia zniesienia pańszczyzny w 1848r., zapobieżenia zarazom, czy w różnych prywatnych intencjach. Krzyże tego typu zachowały się w Baszni Dolnej i Górnej, Hucie Kryształowej, Załużu. Zabytki te zapoczątkowały na szerszą skalę fundacje kamiennych krzyży przydrożnych. Spośród około osiemdziesięciu obiektów wotywnych zachowanych na terenie Gminy, większość pochodzi z przełomu XIX i XX w. Forma tych kamiennych krzyży przydrożnych nawiązuje do popularnej w tym czasie plastyki nagrobnej.

Najstarsze zabytki rzeźby drewnianej sięgają XVII w. i są związane ze snycerskimi obramieniami ikon w ikonostasach w Załużu i Opace. Ołtarze boczne w cerkwi w Szczutkowie reprezentują już kolejną epokę stylową, bliższą sztuce zachodniej (XVIII-XIX w.).

Zabytki rzeźby pełnoplastycznej związane są przede wszystkim z wystrojem świątyń łacińskich. W kościele parafialnym w Lisich Jamach zachowała się grupa Urzyżowania z końca XVII w., będąca najstarszym przykładem rzeźby drewnianej w okolicach Lubaczowa. Obiekty te pochodziły z pierwotnego wyposażenia lubaczowskiej fary, a po modernizacji jej wystroju trafiły do kapliczki w Lisich Jamach, by następnie za staraniem Henryka Janczury, rzeźbiarza amatora wywodzącego się z tej miejscowości, znaleźć się w miejscowej świątyni.

W kapliczkach przydrożnych przetrwało też wiele interesujących rzeźb o różnej wartości artystycznej, wykonanych na pograniczu rzemiosła i twórczości ludowej. Wśród tego typu przedstawień przeważają wizerunki św. Jana Nepomucena, występuje również przedstawienie Chrystusa Frasobliwego (Krowica Sama, Cetynia, XIX w.). Na lata 20. XX w. można datować drewniane figury Chrystusa Ecce Homo z kapliczek w Karolówce i Borowej Górze, czy św. Teresy z Budomierza. Najcenniejsze z tych rzeźb przeniesione zostały do lokalnych świątyń.

W kościele w Borowej Górze zachowały się również ciekawe i coraz radsze dzieła sztuki snycerskiej i meblarskiej, jakim są barokowe ławki, przewiezione po wojnie z Uhnowa (ob. Ukraina). Inne tego typu obiekty, jak np. konfesjonały, komody, szafy na naczynia i szaty liturgiczne, z powodu licznych modernizacji wyposażenia świątynnego

często ulegały zniszczeniu. Zabytek z Borowej Góry, charakteryzujący się ciekawym detalem, posiada dużą wartość artystyczną i godny jest zachowania.

Dziedzina rzemiosła artystycznego należy do najciekawszych przejawów dziedzictwa kulturowego Gminy Lubaczów. Dzieje się tak za sprawą istniejącego w 2 połowie XVIII w. zakładu produkującego wysokiej jakości wyroby ze szkła kryształowego, który zlokalizowany był na terenie Huty Kryształowej.

Nazwa osady i odnajdywany na jej terenie szklany żużel jest obecnie jedynym świadkiem funkcjonowania tej wyjątkowej wytwórni szkła. Zakład powstał w końcu lat 50. XVIII w. za staraniem ówczesnego starosty lubaczowskiego Jerzego Augustyna Mniszcha, marszałka nadwornego koronnego i kasztelana krakowskiego. Huta była kontynuacją założonej na początku XVIII w. wytwórni istniejącej w pobliżu Brusna Starego.

Powodem przeniesienia huty w okolice Baszni było zapewne przetrzebieenie lasów i związany z tym brak niezbędnego do produkcji materiału drewnianego. W nowej hucie kryształowej, podobnie jak w poprzednim zakładzie, wyrabiano szkło tafłowe, naczynia, ale także kontynuowano produkcję żyrandoli i świeczników. Świadczą o tym zapiski mówiące o wyposażeniu huty w mosiężne formy do zawieszek szklanych oraz obecność w hucie szlifierza. Wytwarzane na terenie starostwa lubaczowskiego luksusowe wyroby ze szkła kryształowego były bardzo cenione w ówczesnej Polsce. Kryształowe świeczniki trafiały także na wyposażenie lubaczowskich świątyń obydwu obrządków. Jednym z ostatnich tego typu zabytków, który funkcjonował do początku lat 80. XX w., był kryształowy żyrandol w cerkwi w Załużu.

Nowa huta kryształowa od 1758r. była wdzierżawiana, m. in. przez Antoniego Rosnowskiego, być może właściciela pobliskiego dworu w Krowicy. Po śmierci Mniszcha (1778), dobra starościńskie, w tym też huta szkła, przeszły na własność rządu austriackiego. Jeszcze w latach 80. XVIII w. zakład był dzierżawiony przez Wacława Haffenbradla z Czech, wymieniany był także w spisach z 1792r. Na przełomie XVIII i XIX w. huta przestała istnieć.

Niezwykle delikatne i nieliczne już dzieła sztuki z podlubaczowskiej huty zachowały się w kolekcjach największych muzeów polskich i europejskich. Zabytki te uznawane są za

czołowe osiągnięcia polskiego rzemiosła artystycznego doby baroku. Docenieniem znaczenia i rangi wyrobów z Huty Kryształowej było umieszczenie elementu kryształowego żyrandola jako godła w herbie Gminy Lubaczów.

Opracował: Janusz Mazur – Muzeum Kresów w Lubaczowie

WYKAZ OBIEKTÓW OBJĘTYCH GMINNĄ EWIDENCJĄ ZABYTKÓW NA TERENIE GMINY LUBACZÓW									
Lp.	Numer karty	Opis	Obręb	Nr dz.	Adres	Nr domu	Lokalizacja	Właściciel	Datowanie
1	5/1547	dom mieszkalny	Opaka(14)	654/14		98		wł. Ciesielska, Górską, Rogowski	ok.. 1930 r.(od 1900 do 1925)
2	16/1547	budynek drewniany	Lisie Jamy(12)	550	ul. Wspólna	84		wł. Grzegorz Sęga	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
3	23/1547	KRZYŻ Owerka	Lisie Jamy(12)	354	ul. Wspólna	39		Józef Pytel	1903 r.(od 1900 do 1925)
4	25/1547	krzyż przydrożny kamienny	Lisie Jamy(12)	279	ul. Wspólna	119		Ludwik Szczybyło	lata 50-te XX w.(od 1950 do 1975)
5	27/1547	budynek mur.-drewniany	Dąbków(6)	230/3		117		wł. Ludwika Sopol	ok. 1910 r., remontowany ok. 2002 r., nowa elewacja(od 1900 do 1925)
6	29/1547	DOM Z OBORĄ	Dąbków(6)	229		115		wł. Zbigniew Łuczak	ok. 1910 r. remontowany i rozbudowywany w końc. XX w.(od 1900 do 1925)
7	31/1547	kapliczka murowana	Dąbków(6)	129		104		wł. Pomianowski Jan	przełom XIX i XX w.(od 1875 do 1925)
8	32/1547	kościół d. ewangelicki	Dąbków(6)	201		99		Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Stanisław BM w Lubaczowie	ok. 1886 r.(od 1875 do 1900)
9	33/1547	budynek Szkoły	Dąbków(6)	202		101		Gmina Lubaczów	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
10	34/1547	Podstawowej - drewniany	Dąbków(6)	141		110		wł. Maria Kozimala	ok. 1910 r.(od 1900 do 1925)
11	35/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	140		108		wł. Maria Dyś	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
12	36/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	147/1		122		wł. Teresa Ruczkal	ok. 1937 r., gruntowny remont w 2007 r.(od 1925 do 1950)
13	40/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	mar-82		90		wł. Jan Fedyk,	ok. 1925 r.(od 1900 do 1925)
14	41/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	199/1		95		wł. Ruczkal Ryszard	ok.1937 r.(od 1900 do 1950)
15	42/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	83		84		wł. Furgala Maciej	ok. 1932 r.(od 1925 do 1950)
16	46/1547	budynek drewniany	Dąbków(6)	185		61		wł. Małgorzata Misztal	ok. 1938, gruntownie odnowiony wraz z elewacją ok. 2003(od 1925 do 1950)

17	61/1547	krzyż kamienny	Basznia Dolna(2)	1164 pas drogowy				przy drodze do cmentarza	krzyż przydrożny	1848(od 1825 do 1850)
18	63/1547	budynek drewniany	Basznia Dolna(2)	789	Wiejska	52			wł. Wywrocki Tadeusz	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
19	64/1547	budynek drewniany	Basznia Dolna(2)	1022	Wiejska	59			wł. Woszczak Władysław	lata 20-30- te XX w.(od 1900 do 1950)
20	65/1547	MŁYN WODNY	Basznia Dolna(2)	381/2	Sobieskiego	108			wł. Antoni Prucnal	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
21	66/1547	KRZYŻ kamienny	Basznia Dolna(2)	828	Sobieskiego	50			krzyż przydrożny	1868 r.(od 1800 do 1825)
22	67/1547	krzyż metalowy i krzyż kamienny przeniesiony ze środka pola	Basznia Dolna(2)	91 pas drogowy				przy drodze Basznia Dolna - Horyniec - Os. Sototwina	krzyż przydrożny	żelazny 3. ćw. XIX w. kamienny - prawdopodob. XVI w.(od 1850 do 1875)
23	71/1547	kapliczka	Borowa Góra(4)	931 pas drogowy				przy drodze przez wieś, k. domu nr 44	kapliczka przydrożna	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
24	72/1547	kapliczka	Borowa Góra(4)	367/21				przy drodze przez wieś	kapliczka przydrożna	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
25	73/1547	budynek drewniany	Borowa Góra(4)	315		95			wł. Halina Bojarska	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1925)
26	75/1547	kapliczka- św. Antoni	Borowa Góra(4)	931 pas drogowy				początek wsi od strony Lubaczowa	kapliczka przydrożna	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
27	80/1547	krzyż przydrożny wapienny	Dąbrowa(7)	118				na skraju wsi	krzyż przydrożny (Józef Szutka)	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
28	83/1547	budynek drewniany	Dąbrowa(7)	300		4			wł. Maria Słomiany	ok. 1910 r.(od 1900 do 1925)
29	93/1547	kapliczka drewn.	Hurcze(8)	61				przy drodze Lubaczów - Hurcze	Gmina Lubaczów	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
30	95/1547	budynek drewniany	Hurcze(8)	127/8					wł. Tomasz Pukas	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
31	96/1547	budynek drewniany	Hurcze(8)	55		28			wł. Karol Rogowski	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
32	98/1547	kapliczka drewniana	Karolówka(24)	1101/1				na zakręcie za leśniczówką	Gmina Lubaczów	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
33	99/1547	budynek drewniany-leśniczówka	Karolówka(24)	1030/1	ul. Jana III Sobieskiego	21		na łuku drogi w kier. Borowej Góry	wł. Nadleśnictwo Lubaczów	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
34	100/1547	budynek drewniany	Karolówka(24)	1023/2	Jana III Sobieskiego	3			wł. Presch, Cempulik, Szczepanik	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)

35	102/1547	budynek drewniany	Karolówka(24)	1215	Jana III Sobieskiego	40		wł. (d. Tadeusz) ob. Henryk Świsłowicz	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
36	103/1547	krzyż kamienny	Karolówka(24)	1207/1	Jana III Sobieskiego	24		krzyż przydrożny (Zb. Zathej)	I ćw. XX w.(od 1925 do 1950)
37	106/1547	budynek drewniany	Krowica Lasowa(10)	99		46		wł. Henryk Demków	ok. 1929 r.(od 1925 do 1950)
38	107/1547	budynek drewniany	Krowica Lasowa(10)	256		27		wł. Jurczykowski Piotr	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
39	108/1547	budynek drewniany	Krowica Lasowa(10)	102		50		wł. Halina Mazurek, zam. Lubaczów, (d. Andrzej Greń)	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
40	109/1547	budynek drewniany	Krowica Lasowa(10)	97		54		wł. Marian Słotwiński	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
41	110/1547	budynek drewniany	Krowica Lasowa(10)	258/1		31		wł. Gmina Lubaczów (d. Ewa Oginek)	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
42	111/1547	kaplica Św. Jana Nepomucena- drewniana	Krowica Sama(11)	315 pas drogowy			przy wjeździe do parku podworskiego, na granicy Krowicy Hołodowskiej i Samej	Gmina Lubaczów	1 poł. XIX w.(od 1800 do 1850)
43	113/1547	krzyż kamienny	Krowica Hołodowska(9)	1153 pas drogowy		93	przy posesji P. Chomyszyn - przy wjeździe do parku podw.	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
44	114/1547	budynek drewniany	Krowica Hołodowska(9)	1180/1		75		wł. Józef (d. Stanisław) Kasicki	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
45	116/1547	budynek drewniany	Krowica Hołodowska(9)	1114		68		wł. Maria Pilip	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1925)
46	117/1547	budynek drewniany	Krowica Hołodowska(9)	1118		64		wł. Zadworna, Świzdor	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
47	120/1547	park podworski	Krowica Sama(11)	318/1, 318/2			wzgórek przy granicy z Krowicą Hołod., pomiędzy Szkołą Podstawową i budynkiem GOK w Krowicy Samej	Gmina Lubaczów	XIX w.(od 1800 do 1900)
48	121/1547	budynek drewniany	Krowica Sama(11)	589		26		wł. Lucyna Jaremus (d. Jan Piątek)	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)

49	122/1547	pozostałości po zespole folwarcznym i gorzelni - budynek gospodarczy oraz komin gorz.	Krowica Sama(11)	804/10, 804/11					Zbigniew Myszkowski, Henryk Głuszak	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925) lata 20-te XX w.(od 1900 do 1950)
50	124/1547	budynek drewniany	Krowica Sama(11)	1010	79				wł. Julian Mikiłow	
51	125/1547	KRZYŻ kamienny	Krowica Sama(11)	964				przy drodze Krowica Sama-Cetynia, naprzeciw posesji nr 117 P. Stypko	Gmina Lubaczów	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
52	126/1547	krzyż przydrożny kamienny	Krowica Sama(11)	1204/1	90			przy posesji P. Nowosiadło /Terech/	krzyż przydrożny (Maria Terech)	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
53	127/1547	krzyż kamienny	Tymce(19)	909				przy drodze przez wieś - na przeciw posesji nr 47	Gmina Lubaczów	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
54	129/1547	budynek drewniany	Młódów(13)	785/1	9		ul. Szkolna		wł. Zb. Słotwiński	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
55	130/1547	budynek drewniany	Basznia Górna(3)	173/1	17		Szkolna	Osada Kresowa przy ul. Kolejowej	wł. Gm. Lubaczów	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
56	131/1547	krzyż przydrożny	Młódów(13)	?	naprz. 23		Floriana		krzyż przydrożny	XIX w.(od 1875 do 1900)
57	132/1547	budynek drewniany	Młódów(13)	794	25		Szkolna		wł. Zygmunt Sikora	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1925)
58	133/1547	budynek drewniany	Młódów(13)	1185	19		św. Floriana		wł. Ryszard Charysz	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
59	135/1547	Kościół parafialny p.w. św. Andrzeja Boboli	Basznia Dolna(2)	1103	1		ul. Mierzwy	Mierzwy 1	Parafia Rzymско-Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli	kończ. lat 30-tych XX w.(od 1925 do 1950)
60	136/1547	dzwonnica	Basznia Dolna(2)	1103	2		ul. Mierzwy	Mierzwy 1	Parafia Rzymско-Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli	2 ćw. XX w.(od 1950 do 1975)
61	137/1547	dawna plebania	Basznia Dolna(2)	1103	2		Sobieskiego		Parafia Rzymско-Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli w Baszni Dolnej,	2 ćw. XX w.(od 1950 do 1975)
62	138/1547	kapliczka św. Jana Nepomucena	Basznia Dolna(2)	pas drogowy				przy drodze do cmentarza	kapliczka przydrożna	1 poł. XIX w.(od 1800 do 1850)
63	139/1547	DWORZEC KOLEJOWY I	Basznia Dolna(2)	128					PKP	kończ. XIX w.(od 1875 do 1900)

64	140/1547	wodociągowa wieża cisiień	Tymce(19)	731/2			na południowy-zachód od wsi	PKP	kończ. XIX w.(od 1875 do 1900)
65	141/1547	RZĄDCÓWKA Z OFICYJNĄ w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/4	Osiadłe Sportowe	12 12	Osiadłe Sportowe	wł. Seweryn Rozwód	przełom XIX-XX w.(od 1875 do 1900)
66	142/1547	budynek gospodarczy 2 w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/26	Osiadłe Sportowe	12 12	Osiadłe Sportowe	wł. Seweryn Rozwód,	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
67	143/1547	budynek gospodarczy 1 w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/26	Osiadłe Sportowe	12 12	Osiadłe Sportowe	wł. Seweryn Rozwód	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
68	145/1547	czworaki - 2 budynki w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/5, 666/6		10 i 11	wyjazd z Baszni w kier. zachodnim	Mędroń, Walczyk, Furgala, Kozek	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
69	146/1547	Krzyż kamienny - na tzw. cmentarzyku (d. choleryczny)	Krowica Lasowa(10)	157			na skrzyżowaniu z drogą do Krowicy Hołod.	Gmina Lubaczów	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
70	147/1547	cmentarz greko-kat.	Basznia Dolna(2)	1273			przy wyjeździe w kier. Lubaczowa	Gmina Lubaczów	III poł. XIX w.(od 1800 do 1950)
71	149/1547	krzyż kamienny	Krowica Sama(11)	1412/1		179	Cetynia, posesja P. Trojnar / Ilnicki	krzyż przydrożny	kon. XIX w.(od 1900 do 1950)
72	150/1547	kapliczka św. Jana Nepomucena	Krowica Sama(11)	1371/2			na końcu przysiółka Cetynia - w kier. Wólki Żmijowskiej	kapliczka przydrożna (Antoniszyn)	brak(od 1900 do 1950)
73	151/1547	kościół drewniany pw. Przemienienia Pańskiego, ufundowany przez PAU	Krowica Sama(11)	805			przy drodze przez wieś, na łuku drogi	Parafia Rzymско-Katolicka pw. Przemienienia Pańskiego w Krowicy Samej	lata 20-30-te XX w.(od 1900 do 1950)
74	152/1547	cmentarz parafialny	Krowica Sama(11)	496			przy drodze do Krowicy Lasowej	Gmina Lubaczów	nieozn.(od 1800 do 1950)
75	154/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	388		64		wł. Józefa Janczura	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
76	155/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	419		74		wł. Stupak Teresa	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
77	156/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	106		85		wł. Górska Zofia	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
78	158/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	109/1		90		wł. Helena Szpindor	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1925)

79	159/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	94		83	wt. Kornaga Katarzyna	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
80	160/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	95		84	wt. Kiszczak Danuta	1. ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
81	161/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	406		97	wt. Babik Helena	1. ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
82	162/1547	budynek kuźni drewniany	Opaka(14)	112			wt. Kucharska Aniela	lata 20-30 XX w.(od 1925 do 1925)
		budynek drewniany mieszkalny - dobudowana część murowana					na posesji nr 91	
83	163/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	412	77a		wt. Kornaga Marian	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
84	164/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	402		77	wt. Goniak Franciszek	ok. 1930 r.(od 1925 do 1950)
85	165/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	413		76	wt. Goniak Maria	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
		budynek drewniany mieszkalny- gruntownie odnowiony						
86	167/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	396		73	wt. Górską Danuta-	ok. 1945 r.(od 1925 do 1950)
87	168/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	383		58	wt. Czucha Cecylia	ok. 1945 r.(od 1925 do 1950)
88	169/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	380		54	wt. Mroczo Józef	ok. 1930 r.(od 1925 do 1950)
89	170/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	379		53	wt. Stelmach Henryk	ok. 1910 r.(od 1900 do 1925)
90	171/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	378		52	wt. Kozimala Maria	pocz. XX w.(od 1900 do 1950)
91	172/1547	budynek drewniany stodoła	Opaka(14)	378		52	wt. Kozimala Maria	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
92	173/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	489		1	wt. Janczura Mieczysław	ok. 1935 r.(od 1925 do 1950)
93	174/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	487		2	wt. Ewa Młodzińska	2 ćw. XX w.(od 1925 do 1950)
94	175/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	530		4	wt. Marian Bednarczyk	ok. 1938(od 1925 do 1950)
95	176/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	478		6	wt. Stroka Mirosław (d. Kozak A.)	1. ćw XX w.(od 1900 do 1925)

96	177/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	532/1		8		wł. Szwec Władysław	ok. 1943 r.(od 1925 do 1950)
97	179/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	462/2		23		wł. Tenuch Henryk	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
98	180/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	462/1		22		wł. Józef Młodziński	ok. 1900 r.(od 1900 do 1925)
99	183/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	446		41		wł. Patynek Edward	ok. 1925(od 1900 do 1925)
100	184/1547	kapliczka murowana	Opaka(14)	654/54			przy dawnym osiedlu PGR - w kier. Szczutkowa	kapliczka przydrożna	kończ. XIX w.(od 1875 do 1900)
101	185/1547	cmentarz greko-kat.	Opaka(14)	428				Gmina Lubaczów	XVIII - XIX w.(od 1725 do 1900)
102	186/1547	brama dzwonnica	Opaka(14)	428				Gmina Lubaczów	XVIII-XIX w.(od 1775 do 2000)
103	187/1547	budynek drewniany mieszkalny	Młódów(13)	1264	Leśna	6		wł. Czesława Michałska	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
104	188/1547	krzyż kamienny	Młódów(13)	212	ul. Pilipy		przy drodze przez wieś	krzyż przydrożny	1. poł. XX w.(od 1900 do 1950)
105	190/1547	Krzyż kam.	Lisie Jamy(12)	190			na początku wsi Wólka Krowicka, koło domu nr 1	krzyż przydrożny	1 poł. XX w.(od 1925 do 1950)
106	191/1547	budynek drewniany mieszkalny	Wólka Krowicka(20)	623		15		wł. Renata Folta	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
107	193/1547	Dzwonnica cerkwi gr-kat pw. Bogurodzicy Pokrow.	Zatuże(21)	731 i 287/2 (droga)			w centrum wsi	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Opieki Matki Bożej w Zatużu	ok. 1900 r.(od 1900 do 1900)
108	194/1547	budynek drewniany mieszkalny	Zatuże(21)	194		243		wł. Kruk Andrzej	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
109	195/1547	budynek drewniany mieszkalny	Zatuże(21)	267/1		316		wł. Stanisława Wawraszek	1 ćw. XX w., całkowicie przekształcony(od 1900 do 1925)
110	197/1547	budynek drewniany mieszkalny	Zatuże(21)	757/3		244		wł. Cisko Paweł	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
111	198/1547	kapliczka murowana	Zatuże(21)	287/2 pas drogowy			przy posesji P. Sarzyńskiego - przy drodze przez wieś	kapliczka przydrożna	lata 20-30 XX w.(od 1925 do 1950)
112	199/1547	budynek drewniany mieszkalny	Zatuże(21)	328		149		wł. Krystyna Piotrowska	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
113	200/1547	budynek dawnej szkoły, późn. biblioteki	Zatuże(21)	734		216	w centrum wsi	wł. Gmina Lubaczów	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)

114	201/1547	budynek drewniany mieszkalny	Załuże(21)	289		211		wł. Wojtuch Jan	lata 30-te XX w.(od 1950)
115	202/1547	budynek drewniany mieszkalny	Załuże(21)	758		246		wł. Antonik, Mach, Wąlczyk	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
116	204/1547	budynek drewniany mieszkalny	Załuże(21)	581		4		wł. Maria Drozd	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
117	205/1547	budynek drewniany mieszkalny	Załuże(21)	578	przys. Czarne	1		wł. Kociuch Maria	lata 30 -te XX w.(od 1925 do 1950)
118	206/1547	Kościół poewangelicki (ob. rzym-kat.) filia	Podlesie(16)	89	Podlesie	5	w centrum wsi	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli w Baszni Dolnej,	1856(od 1850 do 1875)
119	207/1547	Pastorówka w zespole kościoła ewangelickiego	Podlesie(16)	90	Podlesie	5	przy kościele, w centrum wsi	wł. Gmina Lubaczów	1856(od 1850 do 1875)
120	208/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	129		33		Leja Andrzej	lata 30-te XX w.(od 1900 do 1950)
121	209/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	131/2		35		Marian Hospod	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1950)
122	210/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	134/2		37		Tokarz Tadeusz	lata 20-te XX w.(od 1900 do 1950)
123	211/1547	STAJNIA	Podlesie(16)	198		24		Helena Mazurkiewicz	I ćw. XX w.(od 1900 do 1950)
124	212/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	198		24		Helena Mazurkiewicz	lata 20-te XX w.(od 1925 do 1950)
125	213/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	199/2		22		Helena Turecka	lata 20-te XX w.(od 1925 do 1950)
126	214/1547	budynek drewniany	Podlesie(16)	210		112		Mazurkiewicz. Złajka	I ćw. XX w.(od 1900 do 1950)
127	215/1547	cmentarz ewangelicki	Podlesie(16)	208				Gmina Lubaczów	1 poł XIX w.(od 1800 do 1850)
128	216/1547	Cerkiew Gr.-kat. pw. św. Dymitra - ob. rzym-kat. pw. św Wawrzyńca	Szczutków(18)	71			na wzgórku, przy wjeździe z drogi powiatowej w kier. kopalni gazu	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Objawienia Pańskiego w Łukawcu	1904(od 1900 do 1925)
129	217/1547	dzwonnica drewniana w zespole cerkwi św. Dymitra	Szczutków(18)	71			przy drodze w kier. Dąbrowy	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Objawienia Pańskiego w Łukawcu	przełom XIX i XX w.(od 1875 do 1900)

130	218/1547	cmentarz parafialny przy zespole cerkwi św. Dymitra	Szczutków(18)	70				stara część - kilkadziesiąt metrów od cerkwi w kier. pld-zach.	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Objawienia Pańskiego w Łukawcu	I poł. XIX w.(od 1800 do 1950)
131	219/1547	Kapliczka murowana	Szczutków(18)	660/3				przy drodze do Nowej Grobli, w przys. Kamienne	kapliczka przydrożna	XIX w.(od 1825 do 1900)
132	220/1547	budynek d. szkoły	Szczutków(18)	77				przy drodze w kier. Dąbrowy, po prawej str.	Gmina Lubaczów	ok.1935(od 1925 do 1950)
133	221/1547	KUŹNIA na Osadzie Kresowej	Basznia Górna(3)	173/1	Kolejowa			Osada Kresowa przy ul. Kolejowej	wł. Gm. Lubaczów	ok. 1920(od 1900 do 1925)
134	222/1547	kapliczka	Szczutków(18)	393				przy drodze do Dąbrowy	Gmina Lubaczów	przełom XIX i XX w.(od 1900 do 1925)
135	223/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	442			8		wł. Helena Misztal	lata 30 XX w.(od 1925 do 1950)
136	224/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	308			17		wł. Dzik Józef (d. Anna Kuchar)	ok. 1930 r.(od 1925 do 1950)
137	226/1547	drewniany krzyż z z figurką ukrzyżowanego Chrystusa	Szczutków(18)	660/3				przy drodze do Nowej Grobli, w pobliżu domu nr 109	krzyż przydrożny	figurka prawdop. z przełomu XIX i XX w., krzyż 1981 r.(od 1900 do 1900)
138	227/1547	kapliczka murowana	Szczutków(18)	305/5				przy drodze do Dąbrowy - obok posesji nr 18	Gmina Lubaczów	II ćw. XX w.(od 1925 do 1950)
139	228/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	131			24		wł. Cozac Aniela	I ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
140	229/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	127/1			25		wł. Antosz Mieczysław	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
141	230/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	153/2, 156/2			58a		wł. Malinowska Stanisława	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
142	231/1547	Kapliczka mur.	Szczutków(18)	551			71		A.Żelisko	ok. 1930(od 1925 do 1950)
143	232/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	153/1			58		wł. Czesława Czura	1922(od 1900 do 1925)
144	233/1547	budynek drewniany	Szczutków(18)	539			73		wł. Bulska Halina	lata 30-te XX w..(od 1925 do 1950)
145	240/1547	KRZYŻ przy świetlicy	Bataje(1)	496			3		Gmina Lubaczów	kon. XIX w.(od 0 do 0)

146	241/1547	SZKOŁA, ob. Ośrodek Szkoleniowo-Edukacyjny	Bałaje(1)	472/4			13	Gmina Lubaczów	ok. 1918 r., remont w 2012 r. (od 0 do 0)
147	242/1547	KRZYŻ w centrum wsi	Bałaje(1)	494				Gmina Lubaczów	lata 30-te XX w. (od 0 do 0)
148	243/1547	KRZYŻ pod lasem	Bałaje(1)	498				Gmina Lubaczów	przełom XIX i XX w. (od 0 do 0)
149	244/1547	KRZYŻ na rozstaju dróg	Bałaje(1)	40				krzyż przydrożny	przełom XIX i XX w. (od 0 do 0)
150	245/1547	KRZYŻ Pukasa	Wólka Krowicka(20)	406			1	krzyż przydrożny (Pukas)	1924 r. (od 0 do 0)
151	246/1547	KRZYŻ w Dąbrowie w sześciu lipach	Basznia Górna(3)	1089/3				krzyż przydrożny	lata 1910 - 1920 (od 0 do 0)
152	247/1547	KRZYŻ	Wólka Krowicka(20)					krzyż przydrożny	lata 60-te XX w. (od 0 do 0)
153	248/1547	KRZYŻ w Dąbrowie pod lipą	Basznia Górna(3)	1089/7				krzyż przydrożny	1870 r. (od 0 do 0)
154	249/1547	KRZYŻ kamienny za cegielnią	Basznia Dolna(2)	1163 pas drogowy , przy działce nr 1383				krzyż przydrożny	1873 r. (od 0 do 0)
155	250/1547	KRZYŻ drewniany przy głównej	Basznia Górna(3)	993 pas drogowy naprzeci w d. nr 13				krzyż przydrożny	1916 - 20 (od 0 do 0)
156	251/1547	KRZYŻ kamienny przy głównej 1	Basznia Górna(3)	993 pas drogowy				krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
157	252/1547	KRZYŻ kamienny przy głównej 2	Basznia Górna(3)	993 pas drogowy				krzyż przydrożny	1895 r. (od 0 do 0)
158	254/1547	KRZYŻ - Mały Budomierz I	Budomierz(5)	486				krzyż przydrożny	1922 r. (od 1875 do 1925)
159	255/1547	KRZYŻ - Mały Budomierz II	Budomierz(5)	346/3 pas drogowy				krzyż przydrożny	1902 r. (od 1875 do 1925)
160	256/1547	KAPLICZKA u Janiszewskich	Budomierz(5)	349			10	kapliczka przydrożna	lata 40-te XX w. (od 1875 do 1925)

161	257/1547	KRZYŻ kamienny	Sieniawka(17)	17-wrż			przed Hutą Krysztalową	krzyż przydrożny	1848 r.(od 0 do 0)
162	258/1547	ALEJA LIPOWA	Sieniawka(17)	51			za Hutą Krysztalową	Gmina Lubaczów	pocz. XX w.(od 0 do 0)
163	259/1547	GORZELNIA	Sieniawka(17)	17/22			Huta Krysztalowa	Hubala, Myszkowski	pocz. XX w.(od 0 do 0)
164	260/1547	KRZYŻ drewniany I	Sieniawka(17)	lut-76			przed Hutą Krysztalową	krzyż przydrożny	lata 20-te XX w.(od 0 do 0)
165	261/1547	KRZYŻ drewniany II	Sieniawka(17)	77			przed Hutą Krysztalową	krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
166	263/1547	FIGURY CHRYSYSTUSA ZMARTWYCHWSTAŁE GO I MATKI BOŻEJ	Sieniawka(17)	17-wrż			przed Hutą Krysztalową	krzyż przydrożny	pocz. XX w.(od 0 do 0)
167	264/1547	STAJNIA w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/26	Osiedle Sportowe	12		wł. Seweryn Rozwód	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
168	265/1547	DWORZEC KOLEJOWY II	Basznia Dolna(2)	128	ul. Jana III Sobieskiego	95		PKP	końc. XIX w.(od 1875 do 1900)
169	266/1547	KRZYŻ na cerkwisu	Basznia Dolna(2)	992	Szkolna			Gmina Lubaczów	1926 r.(od 1800 do 1825)
170	267/1547	KRZYŻ koło ośrodka zdrowia	Basznia Dolna(2)	1121 droga		13		Gmina Lubaczów	1877 r.(od 1800 do 1825)
171	269/1547	KRZYŻ przy kapliczce	Mokrzyca(22)	279				krzyż przydrożny	lata 20-te XX w.(od 0 do 0)
172	270/1547	KRZYŻ	Krowica Lasowa(10)	110				krzyż przydrożny	1912 r.(od 0 do 0)
173	271/1547	KRZYŻ obronny	Krowica Lasowa(10)	834/2				krzyż przydrożny	pocz. XX w.(od 0 do 0)
174	272/1547	KRZYŻ w centrum wsi	Krowica Lasowa(10)	262		37		krzyż przydrożny	II ćw. XX w.(od 0 do 0)
175	273/1547	KRZYŻ Michała Archanioła	Krowica Lasowa(10)	286 pas drogowy				krzyż przydrożny	II ćw. XX w. Uszkodzony przez wicherę(od 0 do 0)
176	275/1547	KRZYŻ	Podlesie(16)	131/2		35		krzyż przydrożny (Hospod)	1908 r.(od 0 do 0)
177	276/1547	KRZYŻ na placu kościelnym	Borowa Góra(4)	364/2				Parafia Rzymsko- Katolicka p.w. św. Andrzeja Boboli w Baszni Dolnej	1880 r.(od 0 do 0)
178	277/1547	KRZYŻ przy leśnej drodze	Borowa Góra(4)	980				krzyż przydrożny	kon. XIX w.(od 0 do 0)
179	278/1547	KRZYŻ na skrzyżowaniu	Borowa Góra(4)	919				krzyż przydrożny	kon. XIX w.(od 0 do 0)

180	279/1547	KRZYŻ na placu kościelnym	Dąbków(6)	201	Dąbków	99	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Stanisława Błm w Lubaczowie	1920 r.(od 0 do 0)
181	280/1547	KRZYŻ w przysiółku Lubasy	Basznia Dolna(2)	659/1	Sportowa	100	krzyż przydrożny	1906 r.(od 1800 do 1825)
182	281/1547	KRZYŻ na Piaskach w lesie II	Basznia Dolna(2)	267	ul. Leśna		krzyż przydrożny	1848 r. remontowany w latach 60-tych XX w.(od 0 do 0)
183	282/1547	KRZYŻ na Piaskach w lesie I	Basznia Dolna(2)	563	ul. Sportowa		krzyż przydrożny	1906 r.(od 0 do 0)
184	283/1547	KRZYŻ na Piaskach k. Cyburta	Basznia Dolna(2)	155	Sportowa	30	krzyż przydrożny	(od 1800 do 1850)
185	284/1547	KRZYŻ na Niwie	Lisie Jamy(12)	653/7			krzyż przydrożny	pocz. XX w.(od 0 do 0)
186	285/1547	KRZYŻ na rozdrożu	Dąbrowa(7)	79			krzyż przydrożny	koło domu nr 85
187	286/1547	KRZYŻ u Maryjka	Szczutków(18)	177		66a	krzyż przydrożny (Maryjko)	lata 20/30 XX w.(od 0 do 0)
188	287/1547	KRZYŻ na Czarnem	Załuże(21)	585		12	krzyż przydrożny (Drozd)	pocz. XX w.(od 0 do 0)
189	288/1547	KRZYŻ na Podłężu	Załuże(21)	287/2			krzyż przydrożny	1950 r.(od 0 do 0)
190	289/1547	KRZYŻ u Mazurów	Załuże(21)	338			krzyż przydrożny (Mazur)	przy działce nr 471/1
191	290/1547	KRZYŻ Niepodległości	Załuże(21)	331		141	krzyż przydrożny (Przeszłowska)	na posesji państwa Mazurów
192	291/1547	KRZYŻ przy kapliczce	Załuże(21)	1432/2			krzyż przydrożny	1928 r.(od 0 do 0)
193	292/1547	KRZYŻ przy szkole	Załuże(21)	43			krzyż przydrożny	naprzeciw domu nr 159
194	293/1547	KRZYŻ w dębach	Piastowo(15)	1635/1			krzyż przydrożny	na krzyżówce przy szkole
195	294/1547	KRZYŻ na rozdrożu	Piastowo(15)	1637			krzyż przydrożny	1850 r.(od 0 do 0)
196	295/1547	KRZYŻ Czerwona Figura	Sieniawka(17)	90			krzyż przydrożny	kon. XIX w., gruntowny remont 1991 r.(od 0 do 0)
197	296/1547	KRZYŻ Dydalewiczka	Sieniawka(17)	93			krzyż przydrożny	1950 r.(od 0 do 0)
198	297/1547	CMENTARZ GRECKO-KATOLICKI	Sieniawka(17)	95			Nadleśnictwo Lubaczów	1919 r.(od 0 do 0)
								XIX w.(od 1725 do 1900)

199	298/1547	KRZYŻ za hotelem	Szczutków(18)	135/13						krzyż przydrożny	1956 r.(od 0 do 0)
200	300/1547	KAPLICZKA	Tymce(19)	295	80					kapliczka przydrożna (Chmaj)	kon. XVIII w., remontowana 1988 r.(od 0 do 0)
201	301/1547	KRZYŻ za sklepem	Tymce(19)	319						krzyż przydrożny	pocz. XX w., w 1960 r. zniszczone zwieńczenie krzyża zmieniono na metalowe(od 0 do 0)
202	302/1547	KRZYŻ między klonami	Tymce(19)	349 pas drogowy					na przeciw domu nr 37	krzyż przydrożny	1908 r., odnowiony w 1960 r. kamienny wizerunek Pana Jezusa zastąpiono metalowym(od 0 do 0)
203	303/1547	KRZYŻ	Wólka Krowicka(20)	404/2						krzyż przydrożny	XIX w.(od 0 do 0)
204	304/1547	KRZYŻ	Wólka Krowicka(20)	42						Gmina Lubaczów	XIX w.(od 0 do 0)
205	305/1547	FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA	Załuże(21)	751 (pas drog)					przy domu nr 226	figura przydrożna	1926 r.(od 0 do 0)
206	306/1547	CMENTARZ GRECKO-KATOLICKI	Załuże(21)	160, 162						Gmina Lubaczów	poł. XIX w.(od 0 do 0)
207	307/1547	KRZYŻ na rozdrożu	Załuże(21)	751 (pas drog)					Obok figury św. Nepomucena, przy domu nr 226	krzyż przydrożny	1914 r.(od 0 do 0)
208	308/1547	KRZYŻ na Moczarach	Załuże(21)	1112 (drog)					pod lipą za torami	krzyż przydrożny	1936 r.(od 0 do 0)
209	315/1547	KAPLICZKA	Karolówka(24)	1183/2 pas drogowy	9			ul. Jana III Sobieskiego		kapliczka przydrożna	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
210	316/1547	KRZYŻ przed wsią	Krowica Hołodowska(9)	760/1 pas drogowy						krzyż przydrożny	1868 r.(od 1925 do 1950)
211	317/1547	KRZYŻ na Mielnikach	Krowica Hołodowska(9)	542						krzyż przydrożny	1868 r.(od 1925 do 1950)
212	318/1547	KRZYŻ za mostem	Krowica Hołodowska(9)	sty-74						krzyż przydrożny	(od 1925 do 1950)
213	319/1547	KAPLICZKA ŚW. ANTONIEGO na Hołodówce	Krowica Hołodowska(9)	479	137					kapliczka przydrożna	1957 r.(od 0 do 0)

214	320/1547	KRZYŻ na Hołodówce	Krowica Hołodowska(9)	446				163		krzyż przydrożny	1906 r.(od 1925 do 1950)
215	321/1547	KAPLICZKA Matki Bożej z Lourdes	Krowica Sama(11)	808/38 1319 pas drogowy						kapliczka przydrożna	II poł. XIX w.(od 0 do 0)
216	323/1547	KAPLICZKA w Cetyni	Krowica Sama(11)							kapliczka przydrożna	1931 r.(od 0 do 0)
217	324/1547	KRZYŻ TUREK	Lisie Jamy(12)	691 ul. Lwowska						krzyż śródpolny (A. Getesz)	pocz. XIX w.(od 1900 do 1950)
218	325/1547	KRZYŻ na mogile	Lisie Jamy(12)	533 ul. Wspólna				56		U. Bielecka	XVII w.(od 0 do 0)
219	326/1547	KRZYŻ koło Domu Kultury	Lisie Jamy(12)	446/1 pas drogowy				126		krzyż przydrożny	1948 r.(od 0 do 0)
220	327/1547	KRZYŻ przy drodze głównej	Lisie Jamy(12)	586 pas drogowy						krzyż przydrożny	brusnieńskiego, obecnie żelwny(od 0 do 0)
221	328/1547	KRZYŻ w potoczku	Lisie Jamy(12)	1066						krzyż śródpolny	(od 0 do 0)
222	329/1547	KRZYŻ na Misztalach	Lisie Jamy(12)	887 ul. Długa				98		krzyż przydrożny (Misztal)	(od 0 do 0)
223	330/1547	KRZYŻ przy ul. Kościuszki I	Młódów(13)	780 pas drog, przy dz nr 800				28		krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
224	331/1547	KRZYŻ przy ul. Kościuszki II	Młódów(13)	780 pas drog, przy dz nr 820				62		krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
225	332/1547	KRZYŻ przy ul. Kościuszki III	Młódów(13)	780 pas drog, przy dz nr 743				124		krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
226	333/1547	KRZYŻ przy ul. Kościuszki IV	Młódów(13)	780 pas drog, przy dz nr 760						krzyż przydrożny	(od 0 do 0)

227	334/1547	KRZYŻ przy ul. Kościuszki V	Młódów(13)	780 pas drog, pomiędzy dz. 766/2 i 975	przedłużenie ul. Kościuszki		krzyż przydrożny	1917 r., zmieniony w latach 80-tych XX w.(od 0 do 0)
228	335/1547	KRZYŻ przy ul. Leśnej	Młódów(13)	1243 pas drogowy ul. Leśna	44		krzyż przydrożny	(od 0 do 0)
229	336/1547	KRZYŻ na Pilipach	Młódów(13)	1479/2	ul. Pilipy		krzyż przydrożny	1939 r., zniszczony krzyż z kamienia bruśnieńskiego (górną część) w 1998 zastąpiono drewnianym(od 0 do 0)
230	337/1547	KRZYŻ przy ośrodku zdrowia	Opaka(14)	377		przy ośrodku zdrowia	krzyż przydrożny	I ćw. XX w.(od 0 do 0)
231	338/1547	KRZYŻ u Rokoszów	Opaka(14)	229		79	krzyż przydrożny	I ćw. XX w., odnowiony w latach 90-tych XX w.(od 0 do 0)
232	339/1547	KRZYŻ za wsią	Opaka(14)	655 pas drogowy		na przeciw domu nr 47a	krzyż przydrożny	lata 20-te XX w.(od 0 do 0)
233	340/1547	KAPLICZKA św. Onufrego	Opaka(14)	872/1		w lesie opackim	Nadleśnictwo Lubaczów	1931 r.(od 0 do 0)
234	341/1547	KAPLICZKA św. Huberta	Opaka(14)	859		w lesie opackim	Nadleśnictwo Lubaczów	1931 r., odrestaurowana w 1983 r.(od 0 do 0)
235	342/1547	KRZYŻ na Malcach	Basznia Górna(3)	1012			Gmina Lubaczów	(od 0 do 0)
236	343/1547	KRZYŻ w alei lipowej	Basznia Górna(3)	179/1			krzyż przydrożny	1897 r.(od 0 do 0)
237	344/1547	KRZYŻ za torami	Basznia Górna(3)	1029			krzyż śródpolny	1891 r., częściowo uszkodzony(od 0 do 0)
238	345/1547	FIGURA Matki Boskiej na polach	Basznia Górna(3)	159/1			figura śródpolna	lata 70-te XIX w.(od 0 do 0)
239	346/1547	Cmentarz ewangelicki	Dąbków(6)	221			Gmina Lubaczów	lata 80-te XIX w.(od 1800 do 1950)
240	347/1547	KINO z częścią mieszkalną w zespole folwarcznym	Basznia Dolna(2)	666/15, 666/16	Osiedle Sportowe	8 i 9	Leja, Głuszek, Urban	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)
241	348/1547	DOM nr 91	Basznia Górna(3)	739/1		91	Wiktoria Madej	pocz. XX w.(od 1900 do 1925)

242	349/1547	SZKOŁA obecnie świetlica	Hurcze(8)	126					wł. Gmina Lubaczów	2 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
243	350/1547	KAPLICZKA na Wasiach	Dąbrowa(7)	290	67				kapliczka przydrożna	(od 1900 do 1950)
244	351/1547	KRZYŻ u Furgatów	Dąbrowa(7)	385					krzyż przydrożny (Furgata)	1919 r.(od 0 do 0)
245	352/1547	KAPLICZKA z figurą MB na Szutkach	Dąbrowa(7)	476				na Szutkach	kapliczka przydrożna	pocz. XX w.(od 1900 do 1950)
246	353/1547	KRZYŻ u Czarnych	Dąbrowa(7)	542					krzyż przydrożny (J. Czarna)	1899 r.(od 0 do 0)
247	354/1547	KRZYŻ Reisowy	Lisie Jamy(12)	636				przy drodze z Lubaczowa do Dąbrowy	krzyż przydrożny	1920 r.(od 1900 do 1925)
248	355/1547	krzyż kamienny	Krowica Sama(11)	529	40				krzyż przydrożny	1889 r.(od 1925 do 1950)
249	356/1547	KRZYŻ u Antosów	Lisie Jamy(12)	979	7	ul. Polna			Zbigniew Antosz	1 ćw. XX w.(od 1900 do 1925)
250	357/1547	CMENTARZ EPIDEMICZNY	Lisie Jamy(12)	417					Gmina Lubaczów	1918 r.(od 1800 do 1950)
251	358/1547	KAPLICZKA Misztala na Wąskiej	Lisie Jamy(12)	878	5	ul.. Wąska			kapliczka przydrożna (Misztal)	kon. XIX w.(od 1900 do 1925)
252	359/1547	KAPLICZKA na górze	Młódów(13)	897	6	ul. Majowa			kapliczka przydrożna	1914 r., figura Matki Boskiej obudowana kapliczką w 1935 r.(od 1900 do 1950)
253	360/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	425	63				wł. Stankiewicz Krystyna	ok. 1925 r.(od 1925 do 1950)
254	361/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	424	66				wł. Marian Wus	lata 30-te XX w.(od 1925 do 1950)
255	362/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	476	9				wł. Cencora Jan	ok. 1920 r.(od 1900 do 1925)
256	363/1547	KRZYŻ w lipach z kapliczką	Podlesie(16)	219/3					krzyż przydrożny	1928 r.(od 0 do 0)
257	364/1547	CERKWISKO	Załuże(21)	731				w centrum wsi	Parafia Rzymско-Katolicka p.w. Opieki Matki Bożej w Załużu	ok. 1900 r.(od 1725 do 1900)
258	365/1547	CERKIEW GR.-KAT. pw. NARODZENIA NMP	Opaka(14)	428				na wzgórku w centrum wsi	Gmina Lubaczów	1755, całkowicie spalona(od 0 do 0)
259	366/1547	CMENTARZ KOMUNALNY	Krowica Sama(11)	171,172				przy drodze do Krowicy Lasowej	Gmina Lubaczów	poł. XIX w.(od 1925 do 1950)

260	367/1547	CERKWISKO	Krowica Sama(11)	478				w centrum wsi	Gmina Lubaczów	ok. 1870 r.(od 1725 do 1900)
261	368/1547	CHAŁUPA NR 9	Szczutków(18)	443		9			wł. Szczepan Konopka	lata 20 XX w.(od 1925 do 1950)
262	369/1547	CHAŁUPA NR 78	Szczutków(18)	604		78			Krzysztof Hańczakowski	ok. 1916 r.(od 1925 do 1950)
263	370/1547	STODOŁA w zagrodzie nr 67	Szczutków(18)	178/4		67			Hojdak Eugeniusz	ok. 1945 r.(od 1925 do 1950)
264	371/1547	CHAŁUPA NR 334	Załuże(21)	277		334		na końcu wsi	wł. Piotr Mańczak	ok. 1900 r.(od 1925 do 1950)
265	373/1547	budynek drewniany mieszkalny	Opaka(14)	432/2		100			wł. Stefania Jamińska	około 1900 r.(od 1900 do 1925)

WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH NA TERENIE GMINY LUBACZÓW

1. **Ikona Świętego Wawrzyńca** – 2 połowa XVIII wieku, wymiary: 240 x 125 cm, tempera na desce, techniki pozłotnicze.
2. **Uzaki** – 2 sztuki, początek XIX wieku, wymiary 160 x 35 cm, drewno, techniki pozłotnicze, techniki snycerskie.
3. **Mensa** – przełom XIX/XX wieku, wymiary: 195 x 84 x 100 cm, drewno polichromowane, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
4. **Ołtarz p.w. Świętego Mikołaja** – początek XX wieku, wymiary: retabulum 300 x 230 45 cm, mensa 100 x 215 x 108 cm, drewno polichromowane, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
- a. **Obraz Świętego Mikołaja** – początek XX wieku, wymiary: 132 x 108 cm, deska, technika olejna, techniki pozłotnicze, techniki snycerskie,
5. **Tabernakulum** – połowa XIX wieku, wymiary: 48 x 45 x 35 cm, drewno polichromowane, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
6. **Ołtarz p.w. Matki Bożej** – przełom XIX/XX wieku, wymiary: retabulum 300 x 230 x 45 cm, mensa: 98 x 190 x 85 cm, drewno polichromowane, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
- a. **Obraz Matki Bożej** – początek XX wieku, wymiary: 120 x 98 cm, deska, technika olejna, techniki pozłotnicze, techniki snycerskie.
7. **Tabernakulum** – początek XX wieku, wymiary: 43 x 37 x 22 cm, drewno, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
8. **Feretron: Matka Boża z Dzieciątkiem i Święty Mikołaj** – 2 połowa XIX wieku, wymiary: obudowa 110 x 72 x 8 cm, obrazy 72 x 55 cm, drewno, technika olejna, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze.
9. **Feretron: Święty Dymitr i Matka Boża z Dzieciątkiem** – 2 połowa XIX wieku, wymiary: obudowa 136 x 98 x 7 cm, obrazy 94 x 67 cm, drewno polichromowane, tempera.
10. **Feretron: Matka Boża z Dzieciątkiem i Chrzest Chrystusa** – 2 połowa XVIII wieku, wymiary: 120 x 85 x 8 cm, obrazy 66 x 56 cm, drewno techniki snycerskie, technika olejna, techniki pozłotnicze.

11. **Krzyż z ikonostasu** – 2 połowa XVII wieku, wymiary: 118 x 92 cm, drewno polichromowane, tempera. Ciało Chrystusa rozpięte na krzyżu. Głowa w koronie cierniowej zwieszona w dół na prawo. Przebite stopy, dłonie i bok obficie krwawią.
12. **Ambona** – 1 połowa XX wieku, wymiary: ok. 410 x 200 x 110 cm, drewno, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze. Ambona złożona z podwieszzonego wielobocznego kosza i odpowiadającego mu baldachimu z krzyżem, zaplecka oraz schodów z tralkową balustradą.
13. **Obraz Święty Jan Ewangelista** – przełom XIX i XX wieku, wymiary 140 x 100 cm, płótno, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z przedstawieniem młodego mężczyzny w postawie stojącej piszącego piórem w otwartej księdze. Po jego lewej stronie orzeł.
14. **Obraz Święty Marek Ewangelista** – przełom XIX i XX wieku, wymiary: 140 x 100, płótno, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z całopostaciowym przedstawieniem mężczyzny z lwem. Mężczyzna z piórem w prawej dłoni pochyła się nad otwartą księgą podtrzymywaną prawą dłonią.
15. **Obraz Święty Łukasz Ewangelista** – przełom XIX i XX wieku, wymiary 140 x 100, płótno, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z całopostaciowym przedstawieniem czytającego mężczyzny. Po jego prawej stronie klęczący anioł.
16. **Obraz Święty Mateusz Ewangelista** – przełom XIX i XX wieku, wymiary: 140 x 100 cm, płótno, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z całopostaciowym ujęciem mężczyzny z bykiem. Twarz ujęta z półprofilu, tułów frontalnie. W prawej ręce pióro, w lewej zamknięta księga.
17. **Obraz Matka Boża Opieki** – początek XX wieku, wymiary: 93 x 61 cm, blacha cynkowa, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta. Scena wielopostaciowa o dwudzielnej kompozycji. U góry w obłokach Matka Boża o rozłożonych szeroko ramionach podtrzymuje welon opieki. U dołu, we wnętrzu świątyni, postaci rozmieszczone w dwóch grupach po bokach młodzieńca przedstawionego w centrum na postumencie.
18. **Obraz Jozafat Kuncewicz** – 1 połowa XX wieku, wymiary: 195 x 100 cm, deska, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z przedstawieniem mężczyzny od kolan z toporem, palmą męczeństwa i księgą. Ubrany w czerwoną szatę i ciemniejszą pelerynę, nad głową nimb. Tło zielone ze złożonymi napisami. Górą i dołem przedstawienie ujęte w pasy o identycznej szerokości, na którym po pięć pochyłonych postaci w czarnych kapturach i pelerynach z parametrami liturgicznymi.
19. **Obraz Podwyższenie Krzyża Świętego** – początek XX wieku, wymiary: 111 x 80 cm, blacha cynkowa, technika olejna. Obraz w kształcie stojącego prostokąta. Scena wielopostaciowa w pomieszczeniu na tle okiennego łuku. W centrum na dwustopniowym

cokole krzyż, po bokach którego młodzieniec i mężczyzna we wschodnich szatach liturgicznych.

20. **Obraz Ostatnia Wieczerza** – przełom XVIII/XIX wieku, wymiary: 160 x 125 cm, płótno, technika olejna. Scena w pomieszczeniu, wielopostaciowa z przedstawieniem Jezusa z Dwunastoma przy stole, na którym rozstawione chleb i kielichy. Rama złożona. Profilowana, naroża ujęte stylizowanym ornamentem liściastym.
21. **Obraz Święty Dymitr** – przełom XVIII/XIX wieku, wymiary: 220 x 150 cm, płótno, technika olejna, techniki pozłotnicze. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z przedstawieniem młodego mężczyzny w postawie stojącej z włócznią i palmą męczeństwa, ujętego na tle krajobrazu. Rama z różnorodną ornamentyką: sznur, plecionka, stylizowane liście.
22. **Prestol** – 2 połowa XVIII wieku, wymiary: ok. 540 x 265 x 175 cm, drewno, techniki snycerskie, techniki pozłotnicze. Złożony z ołtarza i baldachimu podtrzymywanego przez cztery kolumny. Ołtarz skrzyniowy ujęty pilastrami z dekoracją płycinową. We frontowej płycinie krzyż, otwarta księga oraz lilie. Kolumny o gładkich trzonach z kapitelami akantowymi. Baldachim sklepiony półkuliście, zwieńczony sygnaturką z krzyżem. Kolumny połączone łukami z ażurową dekoracją arkadkową.
23. **Krucyfiks** – 2 połowa XVIII wieku, wymiary: krzyż: 190 x 68 cm, figura Chrystusa: 60 x 60 cm drewno polichromowane. Krucyfiks o nieco zachwianych proporcjach charakterystycznych dla sztuki ludowej. Ciało Chrystusa rozpięte na krzyżu. Ramiona zbyt długie w stosunku do nóg. Mięśnie klatki piersiowej, brzucha i kończyn napięte. Głowa w koronie cierniowej przechylona na prawe ramię, oczy zamknięte.
24. **Świecznik wiszący** – 2 połowa XIX wieku, wymiary: ok. 165 x 110 cm, mosiądz, techniki odlewnicze. Świecznik wieloświecowy złożony z trzech ażurowych obręczy w formie koron, zwężających się ku górze i połączonych łańcuchami z kulami. Ramiona na świece ułożone po trzy i wygięte łukowo ku górze.
25. **Świecznik wiszący (mniejszy)** – 2 połowa XIX wieku, wymiary: ok. 75 x 70 cm, brąz, techniki odlewnicze. Świecznik w formie dwutralkowego trzonu rozczłonkowanego ozdobnymi pierścieniami. Ramiona świec esowate odchodzą od najniższego dysku. Profitki w formie otwartych lilii.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Lp	Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska	Nr w rejestrze zabytków	Data wpisu
1	Budomierz	100-88	3	A-599	27.11.1970
2	Budomierz	100-88	7	A-603	27.11.1970
3	Dąbków	101-87	1	A-644	13.03.1971
4	Dąbków	101-87	2	A-638	24.12.1970
5	Dąbków	101-87	3	A-637	24.12.1970
6	Dąbków	101-87	4	A-636	24.12.1970
7	Dąbków	101-87	5	A-635	24.12.1970
8	Dąbków	101-87	6	A-634	24.12.1970
9	Dąbków	101-87	7	A-645	13.03.1971
10	Lisie Jamy	101-87	3	A-598	27.11.1970
11	Lisie Jamy	101-87	4	A-597	27.11.1970
12	Lisie Jamy	101-87	5	A-596	27.11.1970
13	Wólka Krowicka	101-88	1	A-611	27.11.1970
14	Wólka Krowicka	101-88	2	A-612	27.11.1970
15	Wólka Krowicka	101-88	3	A-613	27.11.1970
16	Wólka Krowicka	101-88	4	A-614	27.11.1970
17	Wólka Krowicka	101-88	5	A-595	27.11.1970
18	Wólka Krowicka	101-88	6	A-594	27.11.1970
19	Wólka Krowicka	101-88	7	A-593	27.11.1970

**WYKAZ KART EWIDENCJI STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH
NA TERENIE GMINY LUBACZÓW
WPISANYCH DO EWIDENCJI ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH WOJEWÓDZTWA
PODKARPACKIEGO**

Lp	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Działka	Funkcja obiektu i chronologia	Wpis do rejestru/ Data wpisu
1	Bałaje	99-87	5	11	183	p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
2	Bałaje	100-87	2	45		śl. osadnictwa – późne średn.	
3	Bałaje	100-87	3	46	230, 231	p. osadniczy – prah.	
4	Bałaje	100-87	4	47	68/8, 68/9, 68/10	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – okr. nowożytn.	
5	Bałaje	100-87	5	49	183	p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
6	Basznia Dolna	100-88	1	3	139, 140, 142, 143, 144, 559, 563	p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
7	Basznia Dolna	100-88	2	4		śl. osadnictwa – neolit	
8	Basznia Dolna	100-88	3	5		śl. osadnictwa – neolit	
9	Basznia Dolna	100-88	4	6		śl. osadnictwa – neolit	
10	Basznia Dolna	100-88	5	24	1380	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu	
11	Basznia Dolna	100-88	6	33	90	p. osadniczy – neolit śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu p. osadniczy – wcz. średn.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

12	Basznia Dolna	100-88	7	34	90	śl. osadnictwa – ep. kamienia p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – neolit	
13	Basznia Górna	100-88	1	7			
14	Basznia Górna	100-88	2	8	250, 251, 252/2	śl. osadnictwa – neolit p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
15	Basznia Górna	100-88	3	9		p. osadniczy – ep. brązu i okr. halszt.	
16	Basznia Górna	100-88	4	10		śl. osadnictwa – neolit	
17	Basznia Górna	100-88	5	11	945-947	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – okr. wpl. rzym.	
18	Basznia Górna	100-88	6	23	905/2	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
19	Basznia Górna	100-88	7	25	808	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
20	Basznia Górna	100-88	8	30	173	śl. osadnictwa – okr. halszt.	
21	Basznia Górna	100-88	9	31	173	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – neolit śl. osadnictwa – wcz. średn. p. osadniczy – wcz. ep. brązu	
22	Basznia Górna	100-88	10	35	104, 105, 106/2	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy – wcz. średn.	
23	Basznia Górna	100-88	11	36	107	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – wcz. średn.	
24	Basznia Górna	100-88	12	37		śl. osadnictwa – ep. kamienia	
25	Borowa Góra	100-88	1	17		śl. osadnictwa – neolit	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

26	Borowa Góra	100-88	2	19	112/1	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
27	Borowa Góra	100-88	3	20	170/1	śl. osadnictwa – ep. Kamienia	
28	Borowa Góra	100-88	4	21	185/3	p. osadniczy – neolit	
29	Borowa Góra	100-88	5	22	254	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
30	Borowa Góra	101-88	6	28	ok. 397	p. osadniczy – prah.	
31	Budomierz	101-88	3	-			A-599 27.11.1970
32	Budomierz	100-88	8	18	46	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
33	Budomierz	100-88	9	19	46	śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa – neolit śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu	
34	Budomierz	102-88	7	-			A-603 27.11.1970
35	Dąbków	101-87	1	9	269-273,304	osada – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	A-644 13.03.1971
36	Dąbków	101-87	2	10	286-287	osada – wcz. średn.	A-638 24.12.1970
37	Dąbków	101-87	3	11	279-281	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – okr. wpl. rzym.	A-637 24.12.1970
38	Dąbków	101-87	4	12	216	p. osadniczy – prah. śl. osadnictwa – neolit osada – wcz. średn.	A-636 24.12.1970
39	Dąbków	101-87	5	13	168-170	śl. osadnictwa – okr. nowożytny osada – wcz. średn. i średn.	A-635 24.12.1970

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

40	Dąbków	101-87	6	14	245,240	p. osadniczy – prah. osada – wcz. średn.	A-634 24.12.1970
41	Dąbków	101-87	7	15	272,273	śl. osadnictwa – prah. osada – wcz. średn.	A-645 13.03.1971
42	Dąbków	101-87	9	94	175,176	osada – wcz. średn. XII-XII w.	
43	Dąbków	101-87	10	95	233	p. osadniczy - wcz. średn.	
44	Dąbków	101-87	11	96	108	p. osadniczy - ep. kamienia? śl. osadnictwa – wcz. średn. p. osadniczy - prah.	
45	Dąbków	101-87	12	97	7,24,25	p. osadniczy - wcz. średn śl. osadnictwa – ep. kamienia? p. osadniczy - prah.	
46	Dąbrowa	101-87	1	24	118	kopiec	
47	Dąbrowa	101-87	2	80	28	śl. osadnictwa – wcz. średn.	
48	Dąbrowa	101-87	3	81	170	śl. osadnictwa – neolit?	
49	Dąbrowa	101-87	4	82	72	śl. osadnictwa - ep. kamienia? śl. osadnictwa – wcz. średn.	
50	Dąbrowa	101-87	5	83	503	p. osadniczy - wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
51	Dąbrowa	101-87	6	84	474	p. osadniczy - prah.	
52	Dąbrowa	101-87	7	85	462	śl. osadnictwa – wcz. średn	
53	Dąbrowa	101-87	8	86	545/19	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – prah.	
54	Dąbrowa	101-87	9	90	210-216	p. osadniczy - ep. kamienia? śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy - wcz. średn.	
55	Dąbrowa	101-87	10	91	368	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
56	Hurcze	100-86	1	52		p. osadniczy śl. osadnictwa – wcz. średn.	
57	Krowica Hołodowska	101-87	9	48	PGR	p. osadniczy – neolit	
58	Krowica Hołodowska	101-87	10	49		p. osadniczy – prah.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

59	Krowica Hołodowska	101-88	1	1		śl. osadnictwa – neolit		
60	Krowica Hołodowska	101-88	2	2		śl. osadnictwa – neolit		
61	Krowica Hołodowska	101-88	3	3	549/1,549/3	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – prah.. p. osadniczy – wcz. średn.		
62	Krowica Hołodowska	101-88	4	4	556/2	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – prah.. śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu.		
63	Krowica Hołodowska	101-88	5	5	573,574,575/1	p. osadniczy – neolit śl. osadn. – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah..		
64	Krowica Hołodowska	101-88	6	6	585,586,587,588 8,589	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – prah.. śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu.		
65	Krowica Hołodowska	101-88	7	7	597/2	p. osadniczy – neolit śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah..		
66	Krowica Hołodowska	101-88	8	8	737,745,746	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – prah..		
67	Krowica Hołodowska	101-88	9	9	1391	p. osadniczy – ep. brązu lub okr. halszt. śl. osadnictwa – neolit		
68	Krowica Hołodowska	101-88	10	10	1391	p. osadniczy – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – neolit		
69	Krowica Hołodowska	101-88	11	11		p. osadniczy – neolit p. osadniczy – prah..		
70	Krowica Hołodowska	101-88	12	20	74	p. osadniczy – neolit		

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

71	Krowica Hołodowska	101-88	13	21	752	śl. osadnictwa – neolit	
72	Krowica Hołodowska	101-88	14	24	ok. 1200	śl. osadnictwa – p. średn. śl. osadn. – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah..	
73	Krowica Hołodowska	101-88	15	25	784/1	śl. osadn. – wcz. średn.	
74	Krowica Hołodowska	101-88	16	26	ok. 852	śl. osadn. – wcz. średn.	
75	Krowica Lasowa	102-87	1	15	35,36	śl. osadnictwa – ep. kamienia p. osadniczy – prah..	
76	Krowica Lasowa	102-87	2	16	38	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu.	
77	Krowica Lasowa	102-87	3	17	60/1	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
78	Krowica Lasowa	102-87	4	18	60/1	p. osadniczy – prah. śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – ep. Kamienia	
79	Krowica Lasowa	102-87	5	19	222/2	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
80	Krowica Lasowa	102-87	6	20	179	p. osadniczy – neolit	
81	Krowica Lasowa	102-87	7	28	20	śl. osadnictwa – neolit	
82	Krowica Lasowa	102-87	8	29	27	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – neolit	
83	Krowica Lasowa	102-87	9	46	300	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
84	Krowica Lasowa	102-87	10	47	282	p. osadniczy – wcz. średn. XII-XIII w.	
85	Krowica Sama	101-88	2	17	ok.50,60	p. osadniczy – neolit śl. osadnictwa – wcz. ep. brąz śl. osadnictwa – prah.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

86	Lisie Jamy	100-87	9	55				p. osadniczy – prah.	
87	Lisie Jamy	101-87	1	28	220			p. osadniczy – prah.	
88	Lisie Jamy	101-87	2	29	425,427- 432,417,418			p. osadniczy – neolit p. osadniczy – ep. brązu i okr. halszt. p. osadniczy – ep. brązu p. osadniczy – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – wcz. średn.	
89	Lisie Jamy	101-87	3	30	1316,1315,193- 200			p. osadniczy – neolit, wcz. ep. brązu p. osadniczy – ep. brązu, okr. halszt. śl. osadnictwa – okr. wpl. rzym. p. osadniczy – prah. p. osadniczy – wcz. średn.	A-598 27.11.1970
90	Lisie Jamy	101-87	4	31	204-206, 208,209,211, 121,213			p. osadniczy – neolit, wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – ep. brązu i okr. halszt. p. osadniczy – prah.	A597 27.11.1970
91	Lisie Jamy	101-87	5	32	688,690-697			p. osadniczy – wcz. średn.	A-596 27.11.1970
92	Lisie Jamy	101-87	6	33				śl. osadnictwa – neolit	
93	Lisie Jamy	101-87	7	34				śl. osadnictwa – neolit	
94	Lisie Jamy	101-87	7	39	190			śl. osadnictwa – ep. brązu p. osadniczy – ep. brązu p. osadniczy – wcz. średn.	
95	Lisie Jamy	101-87	8	35				p. osadniczy – ep. kamienia	
96	Lisie Jamy	101-87	10	36	720			śl. osadnictwa – ep. brązu i okr. halszt.	
97	Lisie Jamy	101-87	11	42	396,397			p. osadniczy – prah. p. osadniczy – wcz. średn.	
98	Lisie Jamy	101-87	12	43	393,394			p. osadniczy – prah	
99	Lisie Jamy	101-87	13	44	360-365			p. osadniczy – prah. śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – ep. kamienia	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

100	Lisie Jamy	101-87	14	45	259	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – prah.	
101	Lisie Jamy	101-87	15	53	1042	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – pocz. ep. brązu	
102	Lisie Jamy	101-87	16	54	1045	śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
103	Lisie Jamy	101-87	17	55	1030,1031	p. osadniczy – wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – neolit	
104	Lisie Jamy	101-87	18	56	1000,997	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – neolit	
105	Lisie Jamy	100-87	19	57	1339,997	śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy - wcz. średn.	
106	Lisie Jamy	100-87	20	58	1082	śl. osadnictwa – prah.	
107	Lisie Jamy	100-87	21	59	1106,1107	śl. osadnictwa – mezolit? śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu?	
108	Lisie Jamy	100-87	22	61	1221	p. osadniczy – neolit? śl. osadnictwa – wcz. śred?	
109	Lisie Jamy	100-87	23	62	1135	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy - wcz. średn.	
110	Lisie Jamy	100-87	24	63	1150	śl. osadnictwa – prah.	
111	Lisie Jamy	100-87	25	64	768	śl. osadnictwa – prah.	
112	Lisie Jamy	100-87	26	65	748	śl. osadnictwa – prah.	
113	Lisie Jamy	100-87	27	66	753,757	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu?	
114	Lisie Jamy	100-87	28	67	745,746	śl. osadnictwa - ep. kamienia? śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa - wcz. średn.	
115	Lisie Jamy	100-87	29	68	663,664	p. osadniczy – neolit?, wcz. ep. brązu? śl. osadnictwa – wcz. średni. p. osadniczy - prah.	
116	Lisie Jamy	100-87	30	70	598	śl. osadnictwa - wcz. średn.	
117	Lisie Jamy	100-87	31	71	631,632	śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy - wcz. średn. kopiec?	
118	Lisie Jamy	100-87	32	72	649	śl. osadnictwa - wcz. średn.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

119	Lisie Jamy	100-87	33	77	832,834,835, 842	śl. osadnictwa - ep. kamienia? p. osadniczy – wcz. średn.	
120	Lisie Jamy	100-87	34	78	841,842,849, 850	śl. osadnictwa - ep. kamienia osada - wcz. średn. (p.faza)	
121	Lisie Jamy	100-87	35	79	863-887,288	osada - wcz. średn.	
122	Młodów- Karolówka	100-87	1	61	1229	cm. kurhanowe	
123	Młodów	100-87	2	44	1292	śl. osadnictwa – wcz. średn.	
124	Młodów	100-87	3	18	185	śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa – ep. kamienia	
125	Młodów	100-87	4	19	154,157,160,163, 164,165,171	śl. osadnictwa – ep. kamienia osada - wcz. średn. X-XIII w.	
126	Młodów	100-87	5	21	62,68,69,73,76, 81,82,86,87,92	śl. osadnictwa – okr. nowożytny osada – wcz. średn. XII-XIII w.	
127	Młodów	100-87	6	17	434	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
128	Młodów	100-87	7	20	108	p. osadniczy – wcz. średn.	
129	Młodów	100-87	8	36	1341-1344	p. osadniczy – wcz. średn.	
130	Młodów	100-87	9	57	1052-1054, 1057	p. osadniczy – wcz. średn. XII-XIII w. śl. osadnictwa – ep. kamienia	
131	Młodów	100-87	10	58	1070-1072	p. osadniczy – wcz. średn.	
132	Młodów	100-87	11	59	1080,1081/1	p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
133	Młodów	100-87	12	60	1086,1087	p. osadniczy – wcz. średn. XII-XIII w. śl. osadnictwa – prah.	
134	Młodów	100-87	13	62	1048 lub 1047	śl. osadnictwa – prah.	
135	Młodów	100-87	14	68	1355	Grób – kurhan – neolit Grób – neolit	

136	Młodów	100-87	15	69	1340/19	p. osadniczy – neolit, mezolit	
137	Opaka	101-87	1	16	27,33	śl. osadnictwa – prah. osada – wcz. średn.	
138	Opaka	101-87	2	100	44,45	śl. osadnictwa - ep. kamienia? p. osadniczy – wcz. średn.	
139	Opaka	101-87	3	101	53	śl. osadnictwa – neolit	
140	Opaka	101-87	4	102	1181	śl. osadnictwa – neolit? śl. osadnictwa - wcz. średn.	
141	Opaka	101-87	5	103	59	śl. osadnictwa - ep. kamienia	
142	Opaka	101-87	6	104	402	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu? śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa - wcz. średn.	
143	Opaka	101-87	7	105	366	śl. osadnictwa - wcz. średn. (p.faza)	
144	Opaka	101-87	8	106	557-559	p. osadniczy – wcz. średn.	
145	Opaka	101-87	9	107	485	p. osadniczy – wcz. średn.	
146	Opaka	101-87	10	108	520,525	p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – nieokreślona	
147	Piastowo	100-88	1	18	1394/1	śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa – wcz. średn.	
148	Podlesie	100-88	1	12	171, 172	p. osadniczy – ep. brązu i okr. halszt.	
149	Podlesie	100-88	2	13	190, 191	śl. osadnictwa – prah. śl. osadnictwa – wcz. średn.	
150	Podlesie	100-88	3	26	237/2, 238, 239, 240	śl. osadnictwa – ep. kamienia P. osadniczy – wcz. średn.	
151	Podlesie	100-88	4	27	281, 295, 282, 283	p. osadniczy – ep. kamienia p. osadniczy – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
152	Podlesie	100-88	5	28	274, 272, 235, 234, 276, 275	p. osadniczy – wcz. średn. X-XI w. p. osadniczy – wcz. średn. XII-XIII w.	
153	Podlesie	100-88	6	29	5, 6	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – prah.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

154	Sieniawka	100-88	1	14		p. osadniczy – neolit	
155	Sieniawka	100-88	2	15		p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. średn.	
156	Sieniawka	100-88	3	16		p. osadniczy – wcz. średn.	
157	Sieniawka	101-88	4	29	ok.25/5	śl. osadnictwa – wcz. średn.	
158	Sieniawka	101-88	5	30	29,1	śl. osadnictwa – wcz. średn.	
159	Sieniawka	101-89	4	1	52	śl. osadnictwa – neolit osada - wcz. średn. śl. osad. - ep. brązu i okr. halszt. śl. osadnictwa – ep. kamienia	
160	Sieniawka	101-89	5	2	196		
161	Sieniawka	101-89	6	3	52	osada – wcz. średn. śl. osadnictwa – p. śred.	
162	Sieniawka	101-89	7	4	50	osada – wcz. średn. osada – wcz. – póź. średn.	
163	Sieniawka	101-89	8	5		kurhan	
164	Sieniawka	101-89	9	6		kurhan	
165	Szczytków	101-87	1	17	75/1,75/2	p. osadniczy – neolit osada – wcz. średn.	
166	Szczytków	101-87	2	18		p. osadniczy – okr. wpl. rzym lub wcz. średn.	
167	Szczytków	101-87	3	19		p. osadniczy – neolit	
168	Szczytków	101-87	4	20		śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
169	Szczytków	101-87	5	21	510	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – prah.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

170	Szczutków	101-87	6	22	228,207/1	osada – wcz. średn. śl. osadnictwa – ep. kamienia	
171	Szczutków	101-87	7	23	207/1	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. średn.	
172	Szczutków	101-87	9	25	205	p. osadniczy – neolit, mezolit p. osadniczy – ep. brązu p. osadniczy – okr. wpl. rzym. śl. osadnictwa – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
173	Szczutków	101-87	10	26	204,205,140	p. osadniczy – neolit, mezolit p. osadniczy – prah.	
174	Szczutków	101-87	11	27	ok. 135, 140	p. osadniczy – ep. kamienia p. osadniczy – prah.	
175	Szczutków	101-87	14	89	229	gródek? kurhan? – nieokreślona	
176	Szczutków	101-87	15	92	320	śl. osadnictwa - ep. kamienia?	
177	Szczutków	101-87	16	93	207/1	p. osadniczy – neolit? p. osadniczy – wcz. średn. p.faza	
178	Szczutków	101-87	17	109	76/2	śl. osadnictwa - ep. kamienia? śl. osadnictwa – prah.	
179	Szczutków	102-86	27	9	39	śl. osadnictwa – ep. kamienia lub wcz. ep. brązu.	
180	Szczutków	102-86	28	11	31	śl. osadnictwa – ep. kamienia lub wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – prah.	
181	Szczutków	102-86	29	12		śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
182	Szczutków	102-87	8	2	41/1	śl. osadnictwa – neolit śl. osadnictwa – prah.	
183	Szczutków	102-87	12	1		osada – neolit	
184	Szczutków	102-87	13	3	65	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
185	Szczutków	102-87	18	30	63	śl. osadnictwa – prah. p. osadniczy – ep. kamienia	
186	Szczutków	102-87	19	31	69	śl. osadnictwa – mezolit	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

187	Szczutków	102-87	20	48	84	śl. osadnictwa – ep. kamienia. p. osadniczy – prah.	
188	Szczutków	102-87	21	49	410	śl. osadnictwa – ep. kamienia. p. osadniczy – prah.	
189	Szczutków	102-87	22	50	419	śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu. p. osadniczy – prah.	
190	Szczutków	102-87	23	51	421/1	śl. osadnictwa – neolit p. osadniczy – prah.	
191	Szczutków	102-87	24	52	421/1	śl. osadnictwa – ep. kamienia.	
192	Szczutków	102-87	25	53	430/1	p. osadniczy – prah.	
193	Szczutków	102-87	26	54	koło dz. 430/2	p. osadniczy – wcz. ep. brązu p. osadniczy – prah.	
194	Tymce	100-88	1	2		śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
195	Tymce	100-88	2	32	424/4	śl. osadnictwa – prah.	
196	Wólka Krowicka	101-87	1	37	303,445-447	śl. osadnictwa – ep. kamienia p. osadn. – p. okr. wpl. rzym. osada – wcz. średn. p. osadniczy - prah.	A-611 27.11.1970
197	Wólka Krowicka	101-87	6	38	395,396	p. osadniczy – wcz. średn. (późna faza)	A-594 27.11.1970
198	Wólka Krowicka	101-87	7	-			A593 27.11.1970
199	Wólka Krowicka	101-87	8	46	786	śl. osadnictwa – wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
200	Wólka Krowicka	101-87	9	47	763,764	p. osadniczy – neolit p. osadniczy – wcz. ep. brązu	
201	Wólka Krowicka	101-87	10	50	755,750	p. osadniczy – prah.	
202	Wólka Krowicka	101-87	11	51	582,583	p. osadniczy – wcz. ep. brązu p. osadniczy – późn. okr. wpl. rzym. śl. osadnictwa – prah.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 – 2018

203	Wólka Krowicka	101-87	12	52	551	śl. osadnictwa – ep. kamienia	
204	Wólka Krowicka	101-87	13	60	661,662,659	p. osadniczy – ep. kamienia? śl. osadnictwa – wcz. średni. śl. osadnictwa - prah.	
205	Wólka Krowicka	101-88	1	12	303,445-447	śl. osadnictwa – ep. kamienia p. osadn. – okr. wpl. rzym. osada – wcz. średn. XII-XIII w. p. osadniczy - prah.	A-611 27.11.1970
206	Wólka Krowicka	101-88	2	13		p. osadniczy – wcz. ep. brązu śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa - neolit	A-612 27.11.1970
207	Wólka Krowicka	101-88	3	14		śl. osadnictwa – wcz. ep. brązu p. osadniczy - neolit p. osadniczy - wcz. średn. p. osadniczy - prah.	A-613 27.11.1970
208	Wólka Krowicka	101-88	4	15		p. osadniczy - neolit p. osadniczy - wcz. średn.	A-614 27.11.1970
209	Wólka Krowicka	101-88	5	16	457-460	śl. osadnictwa – okr. wpl. rzym. p. osadniczy - neolit p. osadniczy - wcz. średn. XII-XIII w. p. osadniczy - prah.	A-595 27.11.1970
210	Wólka Krowicka	101-88	14	22	767/1	śl. osadnictwa – neolit	
211	Wólka Krowicka	101-88	15	23	10	p. osadniczy – neolit	
212	Wólka Krowicka	101-88	16	27	784	p. osadniczy - wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
213	Załuże	99-87	7	10	585,586	p. osadniczy - wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
214	Załuże	99-87	8	23	371-373	p. osadniczy - wcz. średn.	
215	Załuże	99-87	9	24	348-350	p. osadniczy - wcz. ep. brązu osada – p. faza wcz. średn.	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Lubaczów na lata 2015 - 2018

216	Załuże	100-87	3	25	835	śl. osadnictwa – ep. kamienia p. osadn. – wcz. średn.	
217	Załuże	100-87	4	22	1076	p. osadniczy – neolit	
218	Załuże	100-87	5	23	1308	p. osadniczy – prah.	
219	Załuże	100-87	6	24	905,908,909	śl. osadnictwa – ep. kamienia śl. osadnictwa – wcz. średn. śl. osadnictwa – prah.	
220	Załuże	100-87	7	48	585,586	p. osadniczy - wcz. średn. p. osadniczy – prah.	
221	Załuże	100-88	1	1		śl. osadnictwa – wcz. średn.	